

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Wydział Hodowli i Biologii Zwierząt

kierunek: Zootechnika

specjalność: Hodowla Zwierząt

specjalizacja: Hodowla i Genetyka Zwierząt

numer albumu 114933

Seminarium: dr inż. Jolanta Komisarek

Dorota Anna Lisiak

Charakterystyka i występowanie wilczarza irlandzkiego
na terenie Polski

Description and occurrence of Irish Wolfhound in Poland

**Praca magisterska wykonana w Zakładzie Zoologii
Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu
pod kierunkiem dr inż. Grzegorza Maciorowskiego**

Pracę przyjęto

(data i podpis Promotora)

Poznań 2014

*Pracę tę dedykuję moim wilczarzom,
szczególnie tym, których już nie ma z nami,
a bez których nie zaczęłaby się moja miłość do
tej cudownej rasy.*

*Serdecznie dziękuję Pani Barbarze
Strzałkowskiej za ogromną pomoc w realizacji
niniejszej pracy oraz za udostępnienie spisu
miotów wilczarzy irlandzkich urodzonych
w Polsce.*

*Dziękuję również Pani Małgorzacie Żdziabek
za cenne wskazówki oraz nieocenioną pomoc,
a przede wszystkim za moje pierwsze wilczarze,
pochodzące właśnie z jej hodowli.*

OŚWIADCZENIE

o samodzielnym napisaniu pracy dyplomowej

....., student

(Imię i nazwisko)

Wydziału Hodowli i Biologii Zwierząt Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu
oświadczam, że przedłożoną pracę.....

(licencjacką/inżynierską/magisterską)

pt.:
.....
.....
.....

napisałem(łam) w całości samodzielnie, tzn.:

- bez udziału innych osób (poza niezbędnymi konsultacjami z promotorem);
- bez kopiowania ani przepisywania całości lub fragmentów innych opracowań.

Przyjmuję do wiadomości, że złożenie nieprawdziwego oświadczenia spowoduje cofnięcie decyzji o wydaniu mi dyplomu.

Oświadczam również, że:

- praca przedłożona w postaci wydruku jest identyczna z załączoną wersją elektroniczną;
- bez zgody promotora nie opublikuję w żadnej formie wyników uzyskanych w trakcie wykonywania niniejszej pracy.

.....

data i czytelny podpis autora pracy

Uwaga: Wszystkie informacje autor pracy wpisuje własnoręcznie.

Streszczenie

Wilczarz irlandzki jest rasą mało popularną w Polsce. Liczebność wilczarza na terenie kraju jest niewielka. Celem pracy jest poznanie rozmieszczenia ośrodków hodowli wilczarzy irlandzkich w Polsce oraz zmian, jakie zaszły w hodowli tej rasy w ostatnich dziesięciu latach. W pracy przedstawione zostały: charakterystyka rasy, opis użytkowości i pochodzenie.

Przy pisaniu tej pracy wykorzystano liczne książki poświęcone psom, a także wzorzec wilczarza irlandzkiego, pobrany ze strony Związku Kynologicznego w Polsce. Równocześnie zostały przeprowadzone badania w formie ankiet, wysyłanych do hodowli wilczarzy irlandzkich w Polsce oraz do pojedynczych właścicieli wilczarzy.

W Polsce znajduje się stosunkowo mało hodowli tej rasy. Mało również rodzi się miotów. Najwięcej jest hodowli długo działających. W większości nie występują problemy z rozrodem. Preferencje hodowlane są różne, ale najczęściej hodowców stawia na zdrowie.

Wilczarz jest rasą mało wymagającą i praktycznie dla każdego. Hodowcy polecają rasę każdemu, bez względu na wiek i na posiadanie dzieci, a także bez względu na rodzaj aktywności, jaki preferują. Ważne jest jednak, aby zapewnić wilczarzowi odpowiednio dużo miejsca i ruchu.

Abstract

The Irish Wolfhound is not a popular breed in Poland. There is a small number of Irish Wolfhounds in Poland. The purpose of this paper is to recognize the distribution of Irish Wolfhound breeders in Poland and to recognize changes which have occurred in breeding process among these breeders during last decade. This paper presents: a characteristic of a breed standard, a working ability and an origin of this breed.

Many books regarding dogs were used as references in this paper, as well as the Irish Wolfhound breed standard, taken from the Polish Kennel Club site. In the same time study have been performed, questionnaires were sent to Irish Wolfhound breeders as well as to owners having at least one Irish Wolfhound.

There is relatively small number of the Irish Wolfhound breeders in Poland. There is also a small number of new born litters. The majority among breeders are those well experienced. Mostly there are no breeding problems. Breeders preferences differ, most of them takes health into primary consideration. Irish wolfhound is an easy breed basically for everyone. Breeders recommend this breed to everyone regardless age and children, also regardless of activities preferred. It is important though to provide an Irish wolfhound with a lot of space and exercise.

Spis treści

1. Wstęp	8
2. Cel i zakres pracy magisterskiej	11
3. Materiały i metody badań	11
4. Charakterystyka chartów	13
4.1. Grupy Fédération Cynologique Internationale	13
4.2. Podział chartów.....	14
4.3. Pochodzenie i charakterystyka chartów.....	15
4.4. Wyścigi chartów	17
4.5. Polowanie z chartami.....	19
5. Charakterystyka wilczarzy irlandzkich.....	22
5.1. Pochodzenie wilczarza.....	22
5.2. Wzorzec rasy.....	26
5.3. Użytkowość	30
5.4. Pielęgnacja	31
6. Wyniki	32
6.1. Charakterystyka hodowli	32
6.1.1. Rozmieszczenie ośrodków hodowli wilczarzy irlandzkich w Polsce.....	34
6.1.2. Ogólna charakterystyka	36
6.1.3. Szczegółowa charakterystyka	38
6.2. Charakterystyka wilczarzy według indywidualnych właścicieli	56
6.2.1. Wiadomości ogólne	56
6.2.2. Miejsce zamieszkania	57
6.2.3. Wiadomości szczegółowe.....	59
6.3. Wspólne wyniki dla hodowców i właścicieli wilczarzy	62
7. Dyskusja.....	67
8. Podsumowanie i wnioski	71

9. Bibliografia	73
10. Załączniki.....	75

1. Wstęp

Pies towarzyszy człowiekowi od ponad 10000 lat. Badacze przypuszczają, że istniało wiele ośrodków udomowienia psa. Najstarsze znaleziska kości psa domowego pochodzą z Europy (Dania, Niemcy, Anglia), Azji (Izrael, Persja, Turcja, Japonia) i z Ameryki. Dzięki temu, że ośrodki udomowienia znajdowały się w znacznej odległości od siebie została znacznie rozszerzona różnorodność wewnątrzgatunkowa. Można przypuszczać, iż właśnie stąd obecnie mamy tak wiele rozmaitych ras (Räber 1999).

Skutkiem udomowienia psa jest przekształcenie jego narządów wewnętrznych, narządów zmysłów oraz zmniejszenie masy mózgu. Dzisiejsze rasy psów powstały dzięki selekcji, która jednak odbywała się na zasadzie prób i błędów. Psy, które nie odpowiadały zakładanym wynikom – eliminowano. Większość ras wytworzono na przełomie XIX i XX wieku. Z kolei niewiele powstało w XVIII wieku. Obecnie naukowcy uważają, iż pies pochodzi od wilka. Wilki, tak jak psy cechuje stadna hierarchia. Są w stanie funkcjonować w stadzie i podporządkować się osobnikowi alfa. Decydującym jednak aspektem łączącym psy i wilki jest podobieństwo genetyczne. Szczegółowe badania mitochondrialnego DNA wskazują, że wilk jest bezpośrednim przodkiem psa (Monkiewicz 2011).

Badania prowadzone nad dziczalymi psami pokazały, iż sposób życia oraz wzory zachowania tych psów są bardzo podobne do tych, które występują u wilków. Jedną z podstawowych cech łączących psy i wilki jest to, iż psy tak samo jak wilki mają bardzo silnie rozwinięty instynkt terytorialny i znaczą swój teren. Nieliczne zachowania psów, które nie występują u wilków powstały prawdopodobnie w skutek działań hodowców, którzy utrwalali oryginalne cechy, pojawiające się u szczeniąt w ich hodowli. Podejrzewa się, iż niektóre rasy powstałe dzięki ingerencji człowieka nie byłyby w stanie przetrwać w stanie dzikim. Natura rządzi się własnymi prawami i przetrwałyby tylko osobniki najlepiej przystosowane. Jednak nie zmienia to faktu, iż mimo, że człowiek może wpłynąć na wygląd oraz psychikę różnych ras psów to i tak w psach drzemią instynkty i wzory zachowań wilka (Fisher 1990).

Obserwacje zachowania psów i wilków wskazują, że typowe cechy charakterystyczne dla psów, takie jak: wierność czy bezinteresowne oddanie pochodzą od wilków i mają miejsce w naturze w wilczych stadach (Monkiewicz 2011).

Eksperci uważają, że zwierzęta, które towarzyszyły wędrownikom ludzi, były selekcjonowane pod względem konkretnych cech, tzn. osobniki powinny być solidnie zbudowane, a także przystosowane do wytrzymywania trudnych warunków atmosferycznych, takich jak np. silne mrozy. Długie trzymanie psów jednego typu w izolacji od innych typów przyczyniło się do wytworzenia określonego typu (Monkiewicz 2011).

Poszczególne typy psów przystosowując się do różnych warunków, nabywały dodatkowych cech zarówno cech fizycznych, jak i psychicznych. W ten sposób mogły podobać zadaniom, jakie stawiał im człowiek (Smoczyński 1981).

Na początku XIX wieku hodowla psów wkroczyła w nową fazę. Pies stał się tzw. zwierzęciem luksusowym. Wcześniej był bowiem trzymany tylko jako zwierzę użytkowe (Räber 1999).

Obecnie pies jest przede wszystkim towarzyszem człowieka. Jednak spełnia także wiele innych funkcji. Jest bowiem stróżem domu, opiekunem i towarzyszem zabaw dla dzieci, przewodnikiem niewidomych. Pełni również służbę w policji czy też jest pomocny pasterzom i pasie owce (Sayer 1991).

Spośród wszystkich gatunków zwierząt domowych to właśnie pies wykazuje największą różnorodność. Różnorodność ta została uporządkowana w postaci ras (Räber 1999).

Na skutek wielu lat intensywnej selekcji uzyskano ponad 400 ras psów. Oprócz psów domowych istnieją również psy, które wtórnie zdziczały. Należą do nich australijskie psy dingo, a także bezpańskie pariasy, które żyją w miastach egipskich i południowoazjatyckich (Lasota-Moskalewska 2005).

Obecnie pies w społeczeństwie zajmuje ważną rolę. Jest nie tylko częścią natury, stróżem podwórka, ale także członkiem rodziny i przyjacielem. Udowodniono, że psy mają bardzo dobry wpływ na psychikę i rozwój dzieci oraz na psychikę ludzi dorosłych. Psy stają się jednym z członków rodziny, a głowę rodziny uważają za swojego przywódcę. Wywołują w dzieciach poczucie odpowiedzialności, a także rodzą się między nimi a dziećmi więzi uczuciowe. Dzieci, które wychowują się z psem, w życiu dorosłym są bardziej odpowiedzialne, a także mają większą zdolność współczucia w stosunku do innych ludzi.

Miłość do psa pomaga w przyszłości kształtować uczucia względem ludzi i dzięki temu dzieci te są lepiej przygotowane do życia w grupie. Wszystkie psy charakteryzują się oddaniem w stosunku do swoich właścicieli. Przywiązują się do ludzi i jeśli ludzie na to pozwolą, to wytwarzają z nimi silną więź. Uczucie, które powstaje między psem i jego właścicielem łączy w sobie miłość, przyjaźń i wierność. Więzy te może rozerwać tylko śmierć. Pies czasami może stać się towarzyszem ludzkiej niedoli. Jest on w stanie ofiarować człowiekowi wierność większą od ludzkiej, a także jest w stanie przebaczać. Psy mają znaczący wpływ na zdrowie ludzi, z którymi na co dzień przebywają. Głaskanie psa ma wpływ na procesy fizjologiczne człowieka. Powoduje obniżenie ciśnienia krwi, a także działa stabilizująco na układ krążenia (Kuźniewicz, Kuźniewicz 2005).

Pies domowy należy do rodziny psowatych *Canidae*, do której należą też między innymi wilki, lisy, kojoty, szakale, a także likaony (Lasota-Moskalewska 2005).

Systematyka psa domowego (Monkiewicz 2011).

Królestwo: Zwierzęta – *Animalia*

Typ: Strunowce – *Chordata*

Podtyp: Kręgowce – *Vertebrata*

Gromada: Ssaki – *Mammalia*

Podgromada: Łožyskowce – *Eutheria*

Rząd: Drapieżne – *Carnivora*

Rodzina: Psowate – *Canidae*

Rodzaj: Pies – *Canis*

Gatunek: Pies domowy – *Canis lupus familiaris*

2. Cel i zakres pracy magisterskiej

Celem pracy jest poznanie rozmieszczenia ośrodków hodowli wilczarzy irlandzkich w Polsce oraz zmian, jakie zaszły w hodowli tej rasy w ostatnich dziesięciu latach. W pracy przedstawione zostały: charakterystyka rasy, opis użytkowości i pochodzenie.

3. Materiały i metody badań

Przy pisaniu tej pracy wykorzystano liczne książki poświęcone psom, a także wzorzec wilczarza irlandzkiego, pobrany ze strony Związku Kynologicznego w Polsce (www.zkwp.p). Badania literaturowe trwały od lutego 2014 roku do maja 2014 roku. Autorami książek, które okazały się najbardziej pomocne przy pisaniu tej pracy są:

- Hans Räber
- Agnieszka Nojszewska
- Jerzy Monkiewicz

Równocześnie zostały przeprowadzone badania w formie ankiet, wysyłanych do hodowli wilczarzy irlandzkich w Polsce oraz do pojedynczych właścicieli wilczarzy irlandzkich. Badania te trwały od lutego 2014 roku do sierpnia 2014 roku.

Ankiety wysyłane do hodowców dotyczyły przede wszystkim:

- rozmieszczenia hodowli
- czasu istnienia hodowli
- ilości wilczarzy, posiadanych w ciągu ostatnich dziesięciu lat
- ilości miotów, uzyskanych w ciągu ostatnich dziesięciu lat
- preferencji hodowlanych

- umaszczenia wilczarzy

- rozrodu

Ankiety wysyłane do właścicieli dotyczyły przede wszystkim:

- miejsca zamieszkania

- pochodzenia psa

- ilości wilczarzy, posiadanych w ciągu ostatnich dziesięciu lat

- powodu wyboru rasy

- czasu poświęconego wilczarzowi

- udziału wilczarza w wystawach i coursingach

- umaszczenia wilczarza

Obie ankiety załączono w załączniku.

4. Charakterystyka chartów

4.1. Grupy Fédération Cynologique Internationale

FCI (Fédération Cynologique Internationale – pol. Międzynarodowa Federacja Kynologiczna) podzieliła rasy psów na 10 grup. Według klasyfikacji FCI charty znajdują się w grupie 10.

Grupy FCI

Grupa 1. Owczarki i inne psy pasterskie, z wyłączeniem szwajcarskich psów do bydła.

Grupa 2. Pinczery i sznauclery, molosy, szwajcarskie psy górskie i do bydła, pozostałe rasy.

Grupa 3. Teriery.

Grupa 4. Jamniki.

Grupa 5. Szpice i psy w typie pierwotnym.

Grupa 6. Psy gończe i rasy pokrewne.

Grupa 7. Wyżły.

Grupa 8. Aportery, płochacze i psy dowodne.

Grupa 9. Psy ozdobne i do towarzystwa.

Grupa 10. Charty.

(www.zkwp.pl).

4.2. Podział chartów

Sekcja 1 – charty długowłose

Chart afgański (Afghan Hound)

Chart perski (Saluki)

Chart rosyjski borzoi

Sekcja 2 – charty szorstkowłose

Wilczarz irlandzki (Irish Wolfhound)

Chart szkocki (Deerhound)

Sekcja 3 – charty krótkowłose

Chart hiszpański (Galgo español)

Greyhound

Whippet

Charcik włoski (Piccolo Levriero Italiano)

Chart węgierski (Magyar Agar)

Chart afrykański (Azawakh)

Chart arabski (Sloughi)

Chart polski

(www.zkwp.pl).

4.3. Pochodzenie i charakterystyka chartów

Charty towarzyszą człowiekowi od bardzo dawna. Były już używane przez Egipcjan. Wykorzystywano je do polowań na wiele zwierząt, w tym np. antylopy, szakale czy zające. Charty podczas polowania posługują się głównie wzrokiem. Mają one doskonały wzrok i już z daleka mogą wypatrzeć poruszające się obiekty (Nojszewska 2011).

W grupie chartów można zaobserwować pewną jednolitość zarówno pod względem budowy, jak i pod względem charakteru. Grupę chartów można wyraźnie oddzielić od innych grup ras. Charty charakteryzują się szczupłą budową ciała, długimi kończynami i wąską głową, a także pojemną klatką piersiową, zapewniającą wystarczająco dużo przestrzeni sercu i płucom (Räber 1999).



Fot. 1. Wilczarz irlandzki

(fot. D. Lisiak)



Fot. 2. Chart perski saluki

(ourworldofdogs.com)



Fot. 3. Chart rosyjski borzoi

(www.szarik.pl)



Fot. 4. Chart afgański

(www.szarik.pl)

Charty charakteryzuje duża potrzeba ruchu. Instynkt gonienia jest u nich głęboko zakorzeniony. Charty, gdy zaczną gonić zwierzynę ciężko jest odwołać. Nie słuchają one komend i nawoływań (Räber 1999).

Charty charakteryzuje reagowanie na ruch, zwłaszcza szybki oraz pasja pogoni co ciekawe nie za zapachem a za poruszającym się obiektem, stąd też mogą występować trudności w odwołaniu charta. Są niezależne, a co za tym idzie instynkt pogoni jest silniejszy niż pilnowanie się człowieka (Nojszewska 2011).

Jeden z najstarszy wizerunków psa w typie charta znajduje się w górach Tasili w Algierii. Jest to rysunek naskalny. Według badaczy powstał on około 7000 lat przed narodzeniem Chrystusa. Znane są również wizerunki chartów, znajdujące się w staroegipskich grobowcach faraonów (Räber 1999).

W Egipcie odnaleziono wazy, pochodzące z około 7500 lat p.n.e, na których również widnieją sylwetki chartów. Stąd też można wnioskować, że charty posiadają jeden z najstarszych rodowodów z wszystkich współcześnie istniejących ras psów (Kuźniewicz, Kuźniewicz 2005).

W średniowieczu prawo do posiadania chartów miały wyłącznie warstwy możne, stąd też w tym czasie populacja chartów znacznie zmalała. Charty swą popularność w tych czasach zawdzięczały temu, iż były używane do polowań na grubą zwierzynę. Przywilejem polowania na grubego zwierza cieszył się król oraz możne rody. Oprócz nich przywilej łowiecki nadawany był także biskupom oraz opactwom. Uprzywilejowani posiadali własne psiarnie, jednak obowiązek utrzymania spadał na mnichów klasztornych oraz chłopów. Rozkwit hodowli chartów przypada na XVII i XVIII wiek (Anczewska 1987).

Co ciekawego chart jest niezwykle ceniony nawet w kulturze islamu, gdzie pies uznawany jest za zwierzę nieczyste. Chart jednak traktowany jest jako dar Allacha (Anczewska 1987).

Charty były dawniej mieszkańcami dużych i otwartych przestrzeni, dlatego też cechuje je szybkość i doskonały wzrok. Są to psy bardzo zróżnicowane pod względem wielkości i szaty, ale o takiej budowie ciała, która predysponuje je do szybkiego biegu. Przez wieki były wykorzystywane do polowań. Obecnie jednak w większości krajów, w tym

w Polsce polowanie z chartami jest zabronione. Zakaz polowania z chartami nie daje im możliwości do wykorzystania swoich wrodzonych umiejętności w naturze, ale w zamian za to urządzone są wyścigi chartów za sztuczną zdobyczą (Anczewska 1987).

4.4. Wyścigi chartów

Charty potrzebują dużo ruchu, dlatego muszą mieć zapewnione odpowiednio dużo przestrzeni. Charty muszą się wybiegać. Jest to potrzebne dla ich odpowiedniego rozwoju, a także zachowania zdrowia i dobrego samopoczucia (Smyczyński 1981).

Pierwsze wyścigi chartów były organizowane już w cesarstwie rzymskim. Wyścigi te odbywały się również w średniowieczu, ale dopiero w XIX wieku pojawiły się pierwsze tory wyścigowe. Wyścigi chartów stały się popularne w wielu krajach, takich jak: Anglia, Irlandia, Stany Zjednoczone, Australia, Hiszpania, Włochy. We Francji wyścigi te zyskały popularność dopiero w latach 70. XX wieku. Z kolei w Polsce pierwsze wyścigi chartów były organizowane w drugiej połowie lat 70. w Poznaniu (Anczewska 1987).

W Polsce organizowane są dwa rodzaje wyścigów chartów:

- torowe wyścigi chartów
- terenowe wyścigi chartów

Jednak, aby chart mógł wziąć w nich udział musi uzyskać licencję. W tym celu musi przystąpić do prób licencyjnych. Warunkiem przystąpienia do prób licencyjnych w przypadku whippetów i charcików włoskich jest przekroczenie wieku 12 miesięcy, a dla pozostałych ras chartów przekroczenie wieku 15 miesięcy. Poza tym do prób mogą przystąpić wyłącznie charty uznawanych ras 10. grupy FCI (www.wyscigichartow.pl).

Licencja wyścigowa – karta jest koloru zielonego, upoważnia psa do startowania nie tylko w wyścigach chartów, ale także w coursingach. Chart, aby ją otrzymać musi wykazać się umiejętnością przebiegnięcia samotnie całego dystansu. Pies musi startować z boksu, ubrany w czaprak i kaganiec. Po tym biegu pies musi pokonać ten sam dystans w towarzystwie sparing partnera tej samej rasy, który posiada aktualną licencję wyścigową.

Jeśli nie ma sparing partnera, wtedy pies musi pokonać trasę samodzielnie, biegnąc dwukrotnie (www.wyscigichartow.pl).

Licencja coursingowa – karta jest koloru żółtego, pies ją posiadający nie jest upoważniony do startowania w wyścigach torowych. Dopiero jeśli pies spełni wymogi do uzyskania licencji wyścigowej, licencja coursingowa zostaje anulowana i wystawiona zostaje licencja wyścigowa. Licencję coursingową wydaje się dla charta, który w próbach licencyjnych wykazał się umiejętnością przebiegnięcia samotnie całej trasy. Pies startuje w kagańcu i czapraku, względnie w obroży. Po tym biegu pies musi ponownie pokonać tę samą trasę, ale w towarzystwie psa tej samej rasy, który posiada ważną licencję coursingową albo wyścigową. Jeśli nie ma sparing partnera, wówczas pies musi pokonać samodzielnie trasę, biegnąc dwukrotnie (www.wyscigichartow.pl).

Torowe Wyścigi Chartów rozgrywane są na torach o gładkiej i zazwyczaj profilowanej nawierzchni. Psy wypuszczane są z boksów i ruszają w pogoń za wabikiem, którym jest sztuczny zajęc. Nawierzchnią toru jest darń lub piasek. Tor ma najczęściej kształt zamkniętego owalu lub litery U. W biegu bierze udział sześć chartów. Każdy z nich ma na sobie czaprak oznaczony numerem. Charty startują w specjalnie dostosowanych i lekkich kagańcach (www.klubchartapolskiego.zkwp.pl).



Fot. 5. Trening do wyścigów torowych - Hamburg (www.maysoonas-saluki.com)

Terenowe Wyścigi Chartów, czyli coursing bardziej przypominają naturalne polowanie niż wyścigi torowe, ponieważ tutaj wabik często zmienia kierunek ucieczki. Psy puszczane są z „ręki” i biegają parami (www.klubchartapolskiego.zkwp.pl).

Coursingi organizowane są na otwartym terenie, przeważnie piaszczystym lub trawiastym, na którym mogą znajdować się naturalne przeszkody, takie jak np. drzewa, krzaki, strumyk. Najbardziej popularne są wyścigi chartów tej samej rasy. Każdy z psów oceniany jest jednak osobno. Psy biegają w specjalnych czaprakach bądź obrożach oraz mają na sobie specjalny kaganiec (www.psy-pies.com).



Fot. 6. Wyścigi terenowe - Zargan Maysoona's (www.maysoonas-saluki.com)

4.5. Polowanie z chartami

Nie wiemy dokładnie, kiedy pies został pierwszy raz wykorzystany przez człowieka do pomocy przy polowaniu. Jednak sceny myśliwskie z udziałem psów możemy już zobaczyć na malowidłach w staroegipskich grobowcach, pochodzących z okresu pomiędzy rokiem 4200 a 2800 p.n.e. Sceny myśliwskie zostały także uwiecznione na rysunkach w jaskiniach w Hiszpanii i południowej Francji, na rysunkach naskalnych w Algierii w górach Tasili, a także na rysunkach naskalnych w Szwecji. Wszystkie te rysunki łączy to, iż psy znajdują się

w pobliżu myśliwego i zwierzyny. Zadaniem psów było wystawienie zwierzyny w taki sposób, aby umożliwić myśliwemu zabicie jej za pomocą niezbyt dalekosiężnej broni (Räber 1999).

Wszędzie tam, gdzie człowiek polował na otwartych i rozległych terenach, wykorzystywał do tego celu psa o szczupłej budowie ciała, czyli doskonale nadającego się do szczucia zwierzyny i stąd też powstały odmiany psów, które stanowią punkt wyjścia dla współcześnie żyjących ras chartów (Räber 1999).



Ryc. 1. Juliusz Kossak, *Myśliwy na polowaniu z chartami* (www.ogarkowo.pl)



Ryc. 2. Juliusz Kossak, *Asesor z Rejentem na polowaniu z chartami* - ilustracja do Pana Tadeusza (www.ogarkowo.pl)



Ryc. 3. Frederico Olaria, *Scenka myśliwska Polowanie z Borzojami* (www.psy-pies.com)

5. Charakterystyka wilczarzy irlandzkich

5.1. Pochodzenie wilczarza

Berneński uczone Theophil Struder zajmował się badaniem prehistorycznych czaszek psów, które udostępniło mu Irlandzkie Muzeum Narodowe w Dublinie. Czaszki te zostały znalezione w Crannoges. Uczony doszedł do wniosku, że w epoce kamienia i w epoce brązu w Irlandii istniały trzy odmiany psów:

- 1) pies torfowy
- 2) średniej wielkości pies w typie *Canis familiaris intermedius Woldrich*
- 3) duży pies w typie *Canis familiaris Leineri*

Dwie badane czaszki trzeciej odmiany psa miały podstawę długości 210 i 217 mm. Uczony oszacował, że psy te miały 82 i 80 cm wysokości w kłębie. Według Strudera czaszki te odpowiadają czaszce wilczarza, znajdującej się w muzeum brytyjskim oraz czaszce wilczarza, znajdującej się w muzeum szwajcarskim. W latach 1934-1936 podczas wykopalisk prowadzonych przez Uniwersytet Harvarda w Crannoges znaleziono liczne kości psów, w tym także czaszki. Stwierdzono, że wiele z nich pochodziło na pewno od psów w typie wilczarza irlandzkiego. Pochodziły one przypuszczalnie z VII-VIII wieku przed naszą erą. Niestety nie wiadomo czy te prehistoryczne psy były wilczarzami czy też tylko przodkami tej rasy. Jednak jednoznacznie świadczy to o tym, że psy w typie wilczarza irlandzkiego istniały w Irlandii jeszcze przed przybyciem Celtów, czyli około 400 roku przed naszą erą (Räber 1999).

Celtowie z kontynentu Europejskiego prawdopodobnie mieli charty pochodzące od chartów, których pierwsze wizerunki spotykamy na egipskich malowidłach. Irlandzcy Celtowie, tak jak ich kontynentalni współplemieńcy byli zainteresowani hodowlą chartów dużych rozmiarów – prawdopodobnie większych niż psy starszej odmiany. Charty te mogły mieć gładki lub szorstki włos. Dopiero później prawdopodobnie ze względu na irlandzką pogodę zaczął przeważać szorstki włos (www.zkwp.pl).

Pierwsze pisemne świadectwo istnienia chartów irlandzkich pochodzą z notatek rzymskiego konsula z 391 roku naszej ery. Quintus Aurelius Symmachys w liście do swojego

brata Flavianusa dziękuje za prezent, w postaci siedmiu irlandzkich psów. Quintus Aurelius Symmachys pisze także, że prezent ten podziwiał cały Rzym (Räber 1999).

Wilczarz irlandzki znajduje się w herbie dawnych irlandzkich królów obok harfy i liścia koniczyny. Zbiór praw walijskiego króla Howela Dobrego z 930 roku mówi, że wilczarz z królewskiej hodowli wart był 240 pensów. Greyhound dla porównania wart był jedynie połowę tej sumy. Wilczarz był droższy nawet od koni, za które trzeba było zapłacić od 60 do 120 pensów, w zależności czy był to koń do jazdy czy koń roboczy. Charty te były tak wysoce cenione, że w przypadku zranienia wilczarza, sprawca musiał zapłacić grzywnę. Srogo było również karane zabicie wilczarza (Räber 1999).

Poeta Beth Gêlert w 1210 roku opisał wilczarza należącego do księcia Walii Llewellyna

„Kwiat swojej rasy,

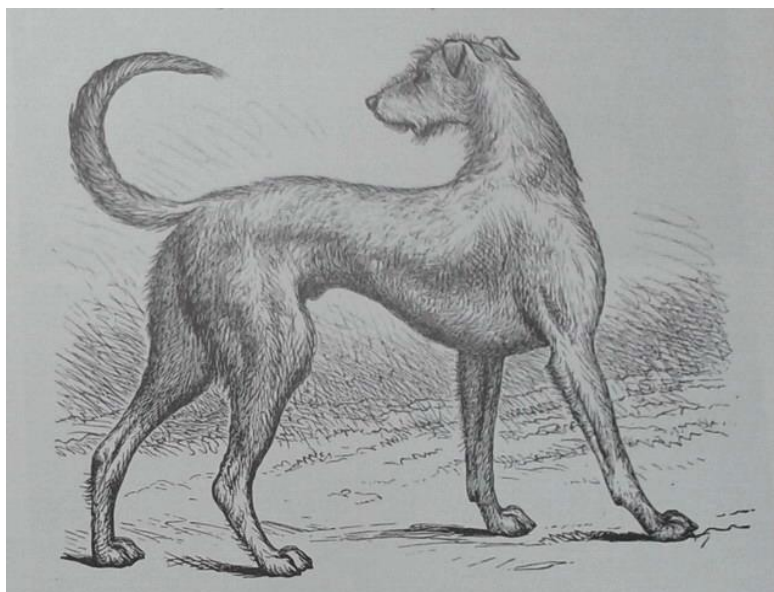
Wierny, jak owieczka w domu,

Lew na polowaniu”.

(Räber 1999).

Od średniowiecza do XVII wieku pary wilczarzy irlandzkich stanowiły cenne podarunki, którymi obdarowywano królewskie rodziny. Wysyłano je do Anglii, Francji, Hiszpanii, Szwecji, Danii, Persji, Indii, a także Polski. Jednak w 1652 roku pod rządami Cromwella został wprowadzony zakaz wywozu wilczarzy. Zakaz ten pozwolił na utrzymanie liczebności wilczarzy jeszcze przez jakiś czas. W wyniku wywozu wilczarzy, a przede wszystkim w efekcie wytępienia wilków, na które wilczarze polowały, stopniowo zmniejszała się liczebność tych pięknych psów. Pod koniec XIX wieku rasa ta prawie wyginęła (www.zkwp.pl).

Najprawdopodobniej ostatnim właścicielem królewskich wilczarzy był król Anglii Jerzy V, żyjący w latach 1865-1936 (Räber 1999).



Ryc. 4. Wilczarz staroirlandzki, rysunek autorstwa Reinagle'a z 1803 roku (Räber 1999)

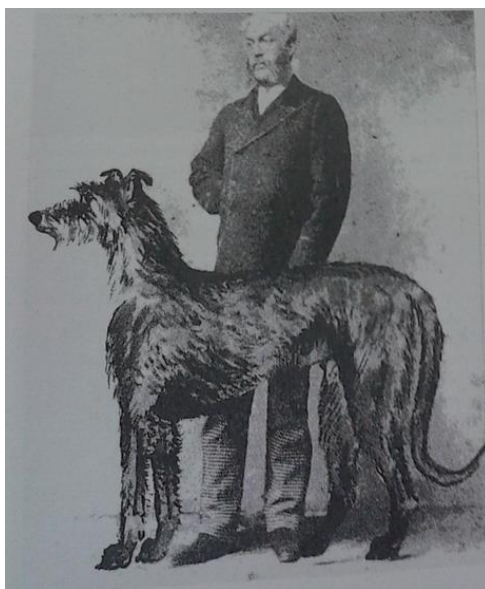
Jak opisywali różni autorzy wilczarz wraz z wyginięciem wilków w Irlandii i Szkocji stał się prawdziwą rzadkością. W 1774 roku w „History of Waterford” pisano, że jeszcze niedawno tak licznie spotykany wilczarz, teraz należy do ras niemal wymarłych. W 1792 roku Bewick stwierdził, że rasa ta stała się rzadkością i jest trzymana raczej dlatego, aby móc się nią pochwalić, niż dla polowania. W ten sposób wilczarz stał się symbolem statusu nielicznych rodzin. W 1889 roku Vero Shaw napisał, że wilczarz jest powszechnie uznawany za rasę wymarłą, a obecnie istnieją jedynie linie psów, w mniejszym lub większym stopniu spokrewnione z wilczarzem. Niestety wraz z wyginięciem rasy zapomniano o historii wilczarza i o jego pierwotnym wyglądzie. Nie było już wiadomo czy wilczarz był psem gładkowłosym, czy też szorstkowłosym. Nie wiadomo było również w jakich odmianach umaszczenia występował (Räber 1999).

Około 1840 roku H. D. Richardson próbował uratować wilczarze przed wymarciem. Skrzyżował deerhoundy z dogami niemieckimi oraz pirenejskimi psami góorskimi. Założył linię Kilfane. Linią tą posłużył się później kapitan George Augustus Graham. W 1860 roku, kiedy to kapitan Graham zapoczątkował odtworzenie wilczarza irlandzkiego, nikt już praktycznie nie wiedział, jak on pierwotnie wyglądał. Praca nad odtworzeniem rasy zajęła Grahamowi 34 lata. Zainwestował w nią aż 20 tysięcy funtów. Wilczarz stał się dziełem jego życia. Początkowo kapitan Graham uważał, że stara linia wilczarza już całkowicie wygasła. Później doszedł do wniosku, że istnieje jednak wystarczająca liczba psów pierwotnego typu.

Zgromadził rodowody około 300 psów. Niestety w momencie, gdy Graham próbował odtworzyć rasę, dawni hodowcy tej rasy już nie żyli, a ich psy rozproszyły się po świecie. Grahamowi udało się wytropić kilku przedstawicieli tych starych linii, w tym także wspomnianą wcześniej linię Kilfane. Graham z psów, które udało mu się zdobyć, stworzył własną hodowlę. Użył sześciu psów, które były bliżej bądź dalej spokrewnione. Początkowo nie chciał wprowadzać domieszki obcej krwi, ale ostatecznie musiał to zrobić ze względu na to, że nie udało mu się osiągnąć potomstwa dostatecznie dużych rozmiarów. W tym celu wprowadził więc do swojej hodowli deerhoundy, borzoja oraz mastifa tybetańskiego (Räber 1999).

Kolejnym znaczącym hodowcą wilczarzy był pułkownik Garnier. Garnier, aby dodać swoim wilczarzom wielkości, krzyżował je z dogami niemieckimi, borzojami, deerhoundami i tzw. „psem niedźwiedzim”. Uważał, że celowe krzyżowanie dwóch dużych ras może zwiększyć wzrost potomstwa o 1-2 cale (Räber 1999).

W końcu kapitan Graham i pułkownik Garnier osiągnęli swój cel. W 1886 roku wspólnie opracowali pierwszy wzorzec wilczarza irlandzkiego, który z niewielkimi zmianami obowiązuje do dzisiaj (Räber 1999).



Ryc. 5. Kapitan George Augustus Graham i stworzony przez niego model wilczarza (Räber 1999)

5.2. Wzorzec rasy

Wzorzec FCI nr 160

Kraj pochodzenia: Irlandia.

Data publikacji obowiązującego wzorca: 20.03.1990 r.

Użytkowość: dawniej używane do polowania przede wszystkim na jelenie i wilki.

Klasyfikacja FCI:

- Grupa 10 – Charty
- Sekcja 2 – Charty szorstkowłose
- Nie podlega próbom pracy.

Wygląd ogólny:

- Pies dużych rozmiarów, o imponującym wyglądzie, umięśniony, dobrze zbudowany, elegancki.
- Chody spokojne i aktywne.
- Głowa i szyja wysoko noszone.
- Ogon delikatnie zagięty na końcu.

Głowa:

- Głowa długa, noszona poziomo i wysoko.
- Kości czołowe nieznacznie wysklepione.
- Bruzda między oczami słabo zaznaczona.

- Czaszka niezbyt szeroka.
- Kufa długa, ale umiarkowanie spiczasta.
- Zgryz nożycowy jest ideałem, jednak dopuszczalny jest również zgryz cęgowy.
- Oczy ciemne.
- Uszy małe, w kształcie płatka róży.

Szyja:

- Szyja długa, dobrze wysklepiona, silna i muskularna, bez podgardla oraz luźnej skóry w okolicy gardła.

Tułów:

- Tułów długi i pojemny.
- Grzbiet długi.
- Lędźwie wysklepione.
- Zad szeroki pomiędzy guzami biodrowymi.
- Klatka piersiowa bardzo głęboka, umiarkowanie szeroka, przedpiersie.
- Żebra dobrze wysklepione.
- Brzuch podkasany.

Ogon:

- Ogon długi , lekko zakręcony, średniej grubości, obficie porośnięty włosami.

Kończyny:

- Kończyny przednie:

- Kończyny przednie proste, o mocnym koście.
- Łopatki muskularne, ukośnie ustawione i zapewniające odpowiednią szerokość klatki piersiowej.
- Łokcie przylegające do klatki piersiowej, nie zwrócone ani na zewnątrz, ani do wewnątrz.
- Przedramię muskularne.

- Kończyny tylne:

- Uda długie i muskularne.
- Staw kolanowy dobrze ukątowny.
- Podudzie długie, mocne, dobrze umięśnione.
- Staw skokowy, nie zwrócony ani na zewnątrz, ani do wewnątrz.
- Łapy umiarkowanie duże i okrągłe, nie zwrócone ani na zewnątrz, ani do wewnątrz. Palce zwarte i dobrze wysklepione. Pazury bardzo mocne i zakrzywione.

Chody:

- Lekkie i swobodne.

Okrywa włosowa:

- Włos twardy i szorstki na tułowie, kończynach i głowie, szczególnie szorstki i długi pod żuchwą i nad oczami.

- Umaszczenie: szare, pręgowane, czerwone, czarne, czysto białe, płowe oraz wszystkie maści występujące u deerhouna.

Wielkość:

- Psy:
 - Minimalna wysokość w kłębie wynosi 79 cm. Najlepiej jednak, aby średnia wysokość w kłębie dla psów wynosiła 86 cm.
 - Minimalna waga 54,5 kg.
- Suki:
 - Minimalna wysokość w kłębie wynosi 71 cm. Najlepiej jednak, aby średnia wysokość w kłębie dla suk wynosiła 81 cm.
 - Minimalna waga 40,5 kg.
- Wzrost i masa ciała mniejsza od wzorcowego stanowią wadę eliminującą.

Wady:

- Głowa zbyt lekka lub zbyt ciężka.
- Kość czołowa ze zbyt wyraźnie zaznaczonym łukiem.
- Wierzchołek nosa w innym kolorze niż czarny.
- Wargi różowe lub inne niż czarne.
- Oczy bardzo jasne, powieki różowe lub koloru wątrobianego.
- Szyja krótka, wyraźne podgardle.

- Tułów zbyt krótki.
- Słaby, łęgowaty lub zupełnie prosty grzbiet.
- Klatka piersiowa zbyt wąska lub zbyt szeroka.
- Ogon zbyt zakręcony.
- Krzywe kończyny przednie, śródręcze zbyt spadziste.
- Postawa francuska lub szpotawa.
- Słaby zad.
- Ogólny brak umięśnienia.
- Palce nie związane.

Samce muszą mieć normalnie wykształcone oba jądra i całkowicie opuszczone do moszny.

5.3. Użytkowość

Wilczarze do XVIII wieku były wykorzystywane do polowania na jeleniowate, a zwłaszcza na jelenie. Jednak okazały się również bardzo użyteczne przy zwalczaniu wilków, które dawniej, czyli zanim wykarczowano lasy, występowały w znacznej części Europy (www.zkwp.pl).

Obecnie wilczarze nie są używane do polowań. Nadają się jako psy stróżujące, które skutecznie odstraszą nieproszonych gości (Rousselt-Blanc 2008).

Są to psy reprezentacyjne i do towarzystwa. Ich imponujący i majestatyczny wygląd może stanowić dekorację domu (Monkiewicz 2011).

Wilczarz jest psem, który bardzo przywiązuje się do swego opiekuna i do swojej ludzkiej rodziny (Rousselt-Blanc 2008).

5.4. Pielęgnacja

Wilczarz irlandzki to pies o szorstkiej i sztywnej sierści, stąd też jego pielęgnacja nie jest trudna (Palmer 1995). Wymaga jednak regularnego trzymowania i wyczesywania (Nojszewska 2011). Sierść wilczarza nie ma tendencji do kołtunienia się oraz spłśniania (Monkiewicz 2011).



Fot. 7. JASSICA i JACKIE Wichrowe Zauroczenie – wł. hodowla Epidemia (fot. D. Lisiak)

6. Wyniki

Według Regulaminu Hodowli Psów Rasowych Hodowcą jest członek Związku Kynologicznego, prowadzący hodowlę na terenie Polski, zgodnie z przepisami Regulaminu Hodowli Psów Rasowych, posiadający jedną lub więcej suk hodowlanych oraz zatwierdzony przydomek hodowlany. Celem hodowli jest doskonalenie poszczególnych ras psów pod względem cech fizycznych, psychicznych oraz użytkowych, z uwzględnieniem podstaw naukowych (www.zkwp.pl).

6.1. Charakterystyka hodowli

Stan wilczarzy zarejestrowanych w Związku Kynologicznym w Polsce - dane za 2013 rok:

Zarejestrowanych było:

- psy 40

- suki 54

Hodowlane:

- psy 11

- suki 18

Urodzone szczenięta:

- psy 10

- suki 5

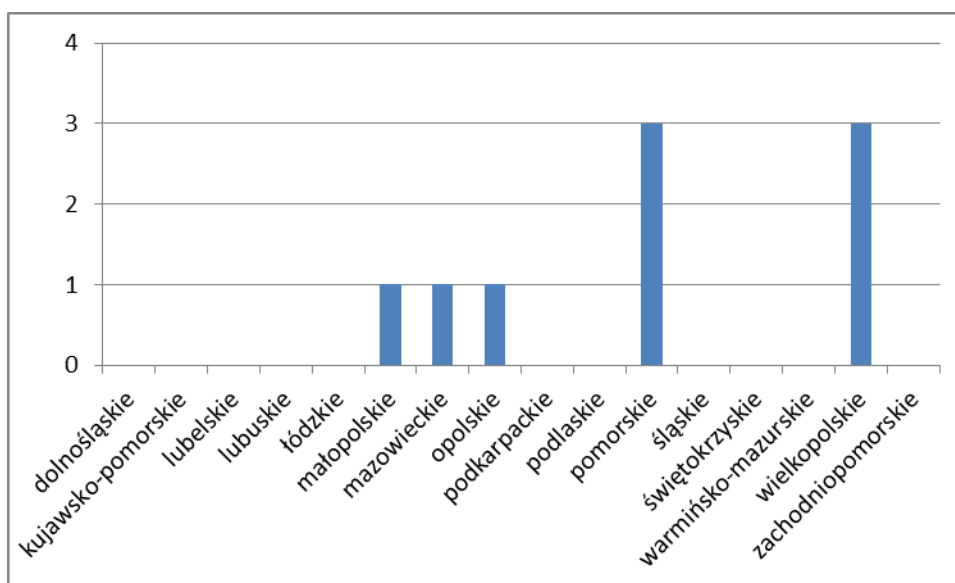
Liczba miotów: 3

Hodowle brane pod uwagę:

- Sagittarius
- Festina
- Wichrowe Zauroczenie
- Dolina Nirwany
- Szare Stado
- Mega Stella
- Cursus Ventosi
- Shamrock Diaries
- Epidemia

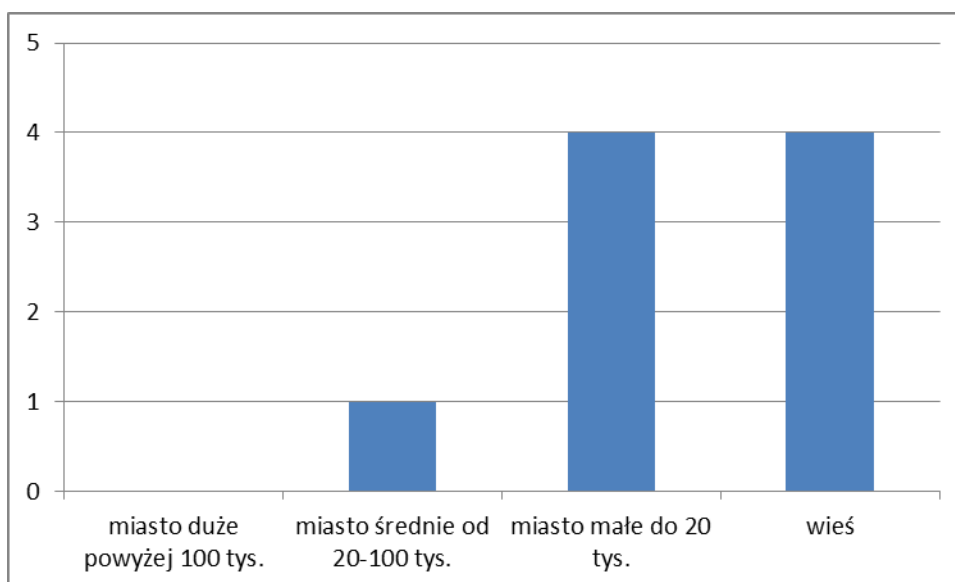
Od 3 istniejących obecnie hodowli nie udało się zebrać danych. Są to hodowle: Celtic Alanda, Greynest i Złote Wrota.

6.1.1. Rozmieszczenie ośrodków hodowli wilczarzy irlandzkich w Polsce



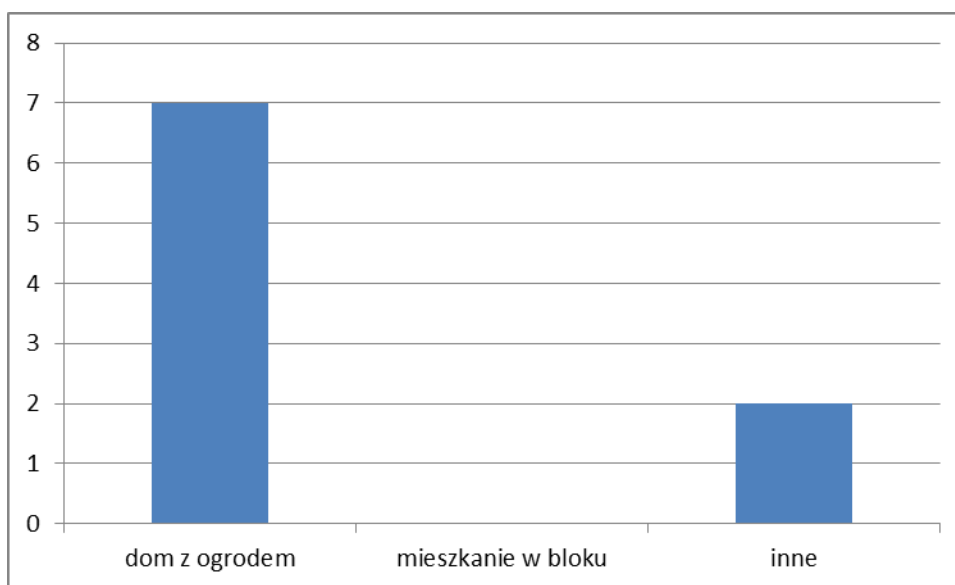
Wykr. 1. Rozmieszczenie ośrodków hodowli wilczarzy irlandzkich w Polsce

Hodowle wilczarzy irlandzkich znajdują się w pięciu województwach. Najwięcej hodowli wilczarzy znajduje się w województwach: pomorskim – 3 hodowle i w wielkopolskim – również 3 hodowle. Po jednej hodowli znajduje się w województwach: małopolskim, mazowieckim oraz opolskim.



Wykr. 2. Miejsce zamieszkania hodowców wilczarzy irlandzkich

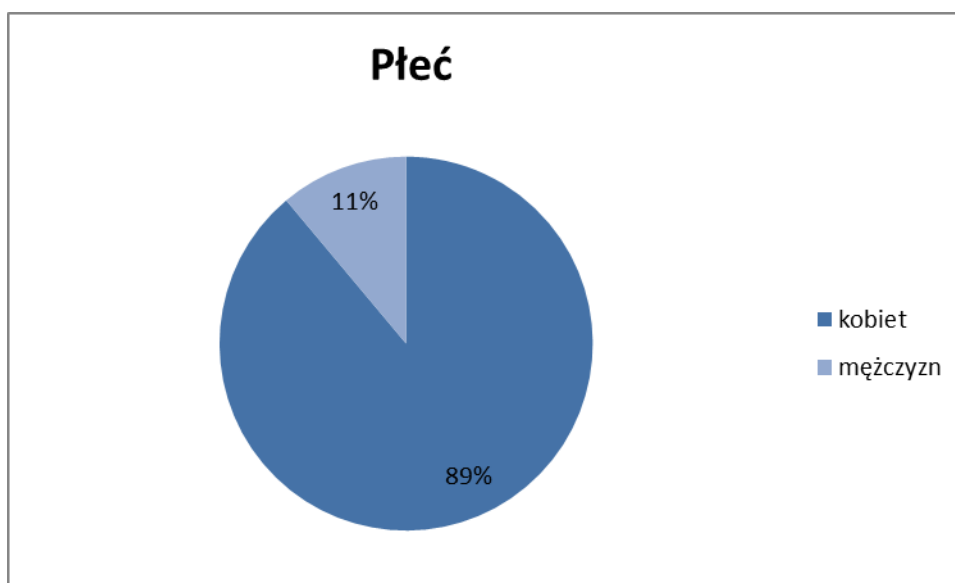
Większość hodowli znajduje się na obszarach wiejskich oraz w miastach małych do 20 tysięcy mieszkańców. Jedna hodowla znajduje się w mieście średnim od 20-100 tysięcy mieszkańców. W dużych miastach powyżej 100 tysięcy mieszkańców nie znajduje się żadna hodowla wilczarza irlandzkiego.



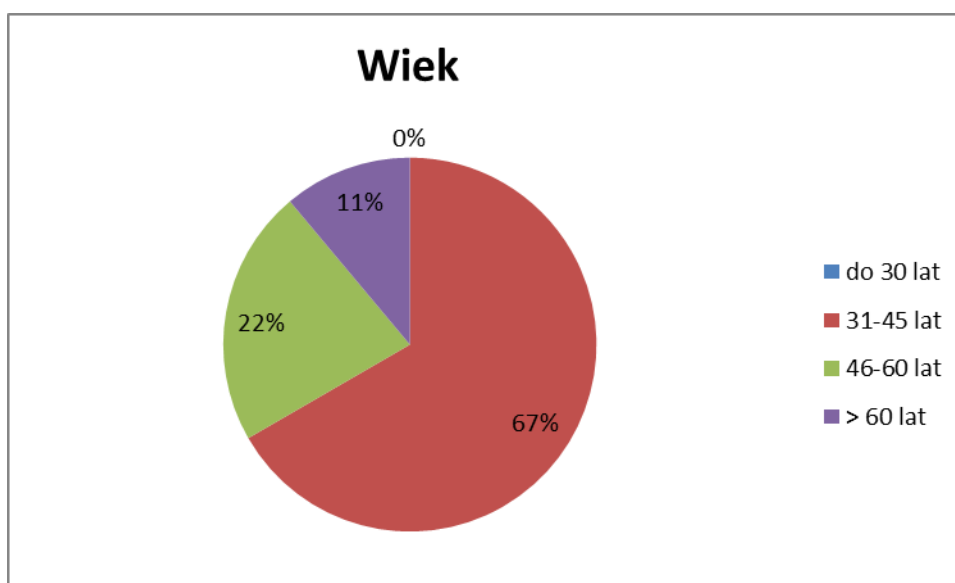
Wykr. 3. Miejsce zamieszkania hodowców wilczarzy irlandzkich

Hodowcy twierdzą, że wilczarz jest psem dla osób mieszkających w domu z ogrodem lub posiadających duży ogrodzony teren, czy też mieszkającego w miejscu, gdzie można pójść na długi bezpieczny spacer. Pojawiła się także opinia, że nie miejsce jest ważne, tylko relacje z psem i czas, który można mu w odpowiedni sposób poświęcić. Żaden z hodowców nie prowadzi hodowli w bloku.

6.1.2. Ogólna charakterystyka

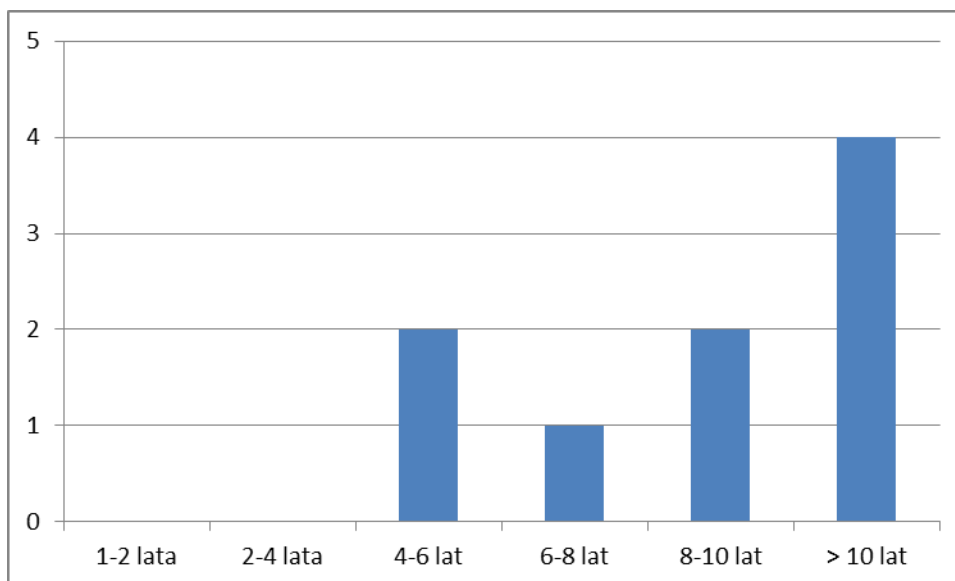


Wykr. 4. Struktura płci wśród hodowców wilczarzy irlandzkich w Polsce



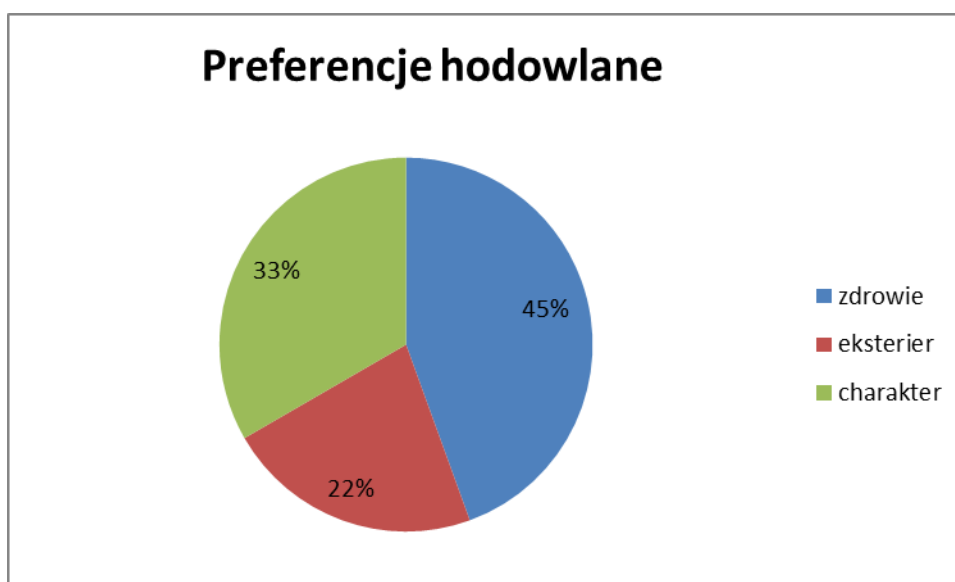
Wykr. 5. Struktura wieku wśród hodowców wilczarzy irlandzkich w Polsce

Najczęściej właścicielami hodowli są kobiety 89%. Ponad połowa właścicieli (67%) mieści się w przedziale wiekowym między 31 a 45 lat. Znacznie mniej, bo 22% jest właścicieli w przedziale wiekowym od 46 do 60 lat. Z kolei 11% ma więcej niż 60 lat, a hodowców w wieku poniżej 30 lat nie ma wcale.



Wykr. 6. Długość prowadzenia hodowli wilczarzy irlandzkich

Najwięcej jest hodowli działających dłużej niż 10 lat - 45%, 8-10 lat - 22%, 4-6 lat - 22%, 6-8 lat - 11%. Brak hodowli działających krócej, tj. 1-2 lata i 2-4 lata. Zdecydowana większość hodowców (78%) oprócz wilczarzy zdecydowała się także na inne rasy takie jak: glen of imaal terrier, chart polski, terier australijski, jużak, deerhound, gończy polski, a także psy nierasowe. Hodowcy przeważnie mają także inne zwierzęta, takie jak: koty, kozy, konie czy drób.



Wykr. 7. Preferencje hodowlane wśród hodowców wilczarzy irlandzkich

Preferencje hodowlane są następujące: zdrowie okazało się najcenniejsze 45%, następnie charakter – 33% i eksterier – 22%.

Sposobem żywienia preferowanym przez właścicieli wilczarzy jest karma samodzielnie przygotowana (45%), następnie karma sucha (33%) i BARF (22%). Karmy mokrej u swoich wilczarzy nie stosuje żaden z ankietowanych hodowców.

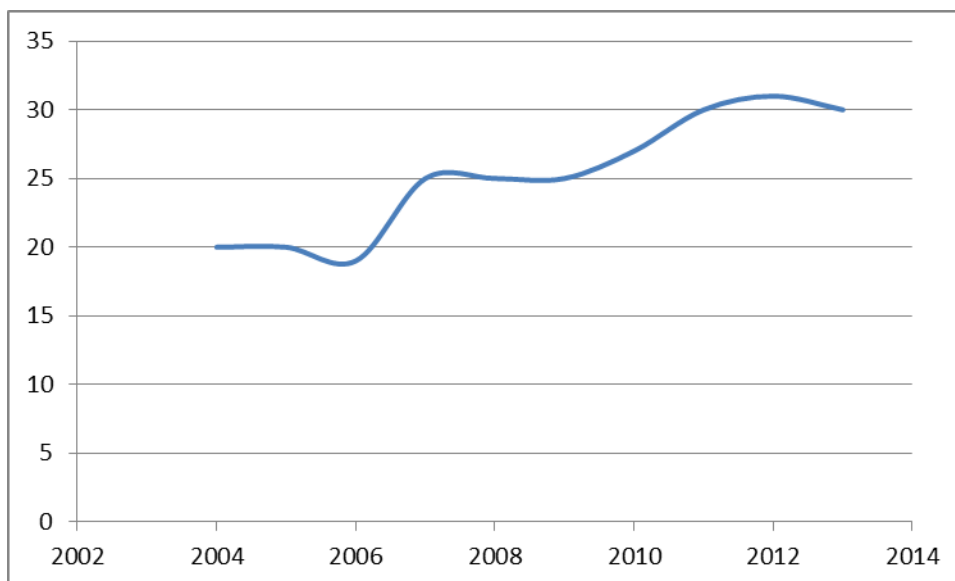
Hodowcy polecają rasę każdemu, bez względu na wiek - 89% (11% - dla osób młodych, 0% - dla osób starszych) i na posiadanie dzieci - 89% (11% - dla rodzin z nastoletnimi dziećmi, 0% dla rodzin z małymi dziećmi, 0% - dla osób samotnych). Twierdzą też, że wilczarz jest psem dla osób średnio aktywnych - 67% (11% - bardzo aktywnych, 22% - dla każdego, bez względu na aktywność, 0% - mało aktywnych).

6.1.3. Szczegółowa charakterystyka

W ciągu ostatnich dziesięciu lat najwięcej wilczarzy miały dwie hodowle: hodowla Festina – 17 wilczarzy oraz hodowla Sagittarius – 15 wilczarzy. Hodowla Wichrowe Zauroczenie – 11 wilczarzy. W pozostałych hodowlach w tym okresie znajdowało się mniej niż 10 wilczarzy. Jednak żadna z hodowli w ciągu ostatnich lat nie miała mniej niż 3 wilczarzy.

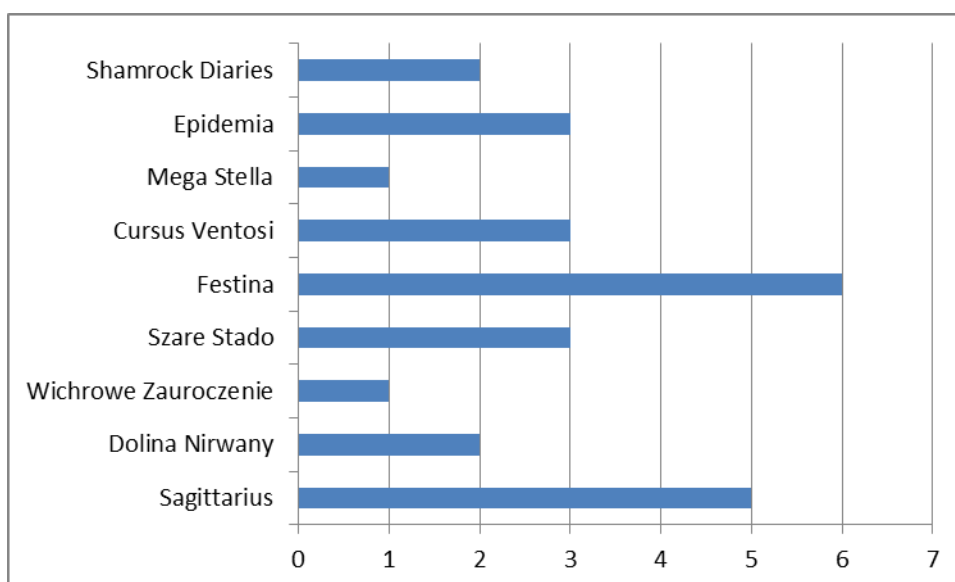
Tabela 1. Łączna liczba suk w hodowlach na przestrzeni dziesięciu lat

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba	20	20	19	25	25	25	27	30	31	30



Wykr. 8. Liczebność suk na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat

Na przestrzeni dziesięciu lat wśród suk zaobserwowano tendencję wzrostową. Najmniej mniej suk było w latach 2004-2006 (2004, 2005 rok – 20 suk, 2006 – 19 suk). W latach 2007-2009 liczebność suk utrzymywała się na stałym poziomie 25 suk. Po tym okresie nastąpił wzrost liczebności trwający do 2012 roku. W 2013 roku zaobserwowano tylko delikatny spadek (z 31 na 30 suk). Obecnie suk wilczarzy jest znacznie więcej niż na początku tego dziesięciolecia (2013 rok – 30 suk).



Wykr. 9. Liczba suk w poszczególnych hodowlach

Aktualnie najwięcej suk znajduje się w dwóch ośrodkach hodowlanych – w hodowli Festina – 6 suk oraz w hodowli Sagittarius – 5 suk. W trzech z badanych hodowli znajdują się po 3 suki, w dwóch hodowlach po 2 suki, a także w dwóch hodowlach znajduje się po 1 suce wilczarza irlandzkiego.

Suk młodych do dwóch lat jest mało (19,23%). Przeważają suki od 2 do 6 lat (61,54%). Powyżej 6 lat liczebność suk znacznie spada (19,24%).

Suki w większości są kryte kryte poza hodowlą – 67%, zarówno w hodowli, jak i poza hodowlą – 22%, w hodowli – 11%. W hodowlach stosuje się w 100% krycie naturalne.

U suk raczej nie występują problemy z zająciem w ciążę. 67% ankietowanych twierdzi, że ich suki nie mają problemów z zająciem w ciążę, 22% deklaruje, że ich suki tylko czasami mają problemy z zająciem w ciążę, a 11% deklaruje, że mają problemy.

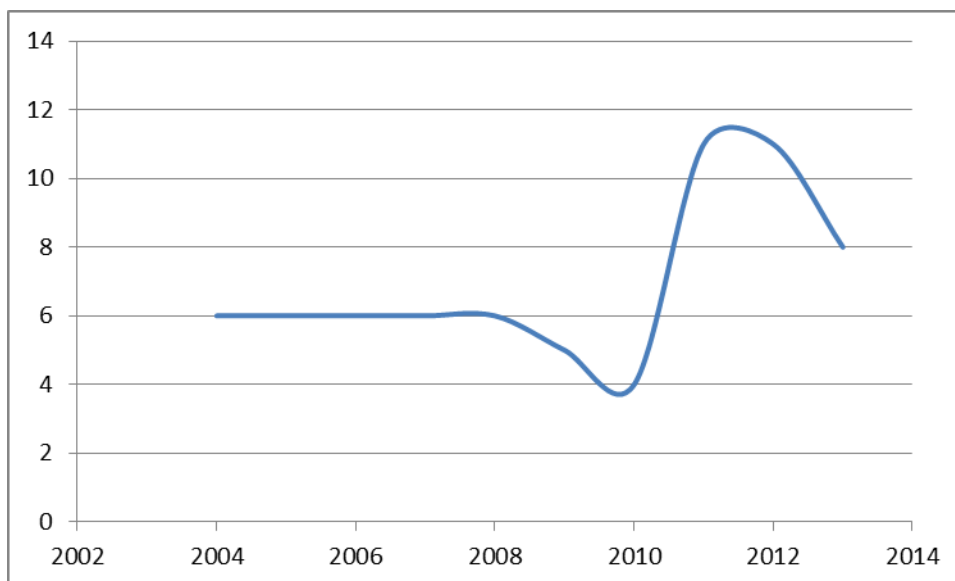
Problemy z odchowem szczeniąt występują czasami (44%) bądź też nie ma ich wcale (56%).

Jeśli jednak są to wynika to z:

- liczne miotu - 20%
- wieku suki - 20%
- inne, takie jak: słabe szczeniaki - choroba, utrata pokarmu, cesarskie cięcie - 60%

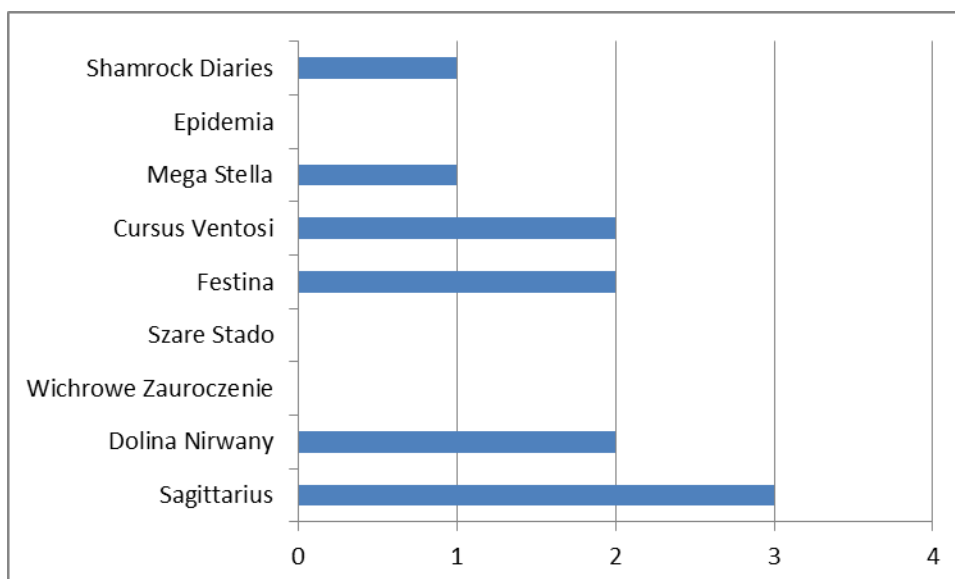
Tabela 2. Łączna liczba psów w hodowlach na przestrzeni dziesięciu lat

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba	6	6	6	6	6	5	4	11	11	8



Wykr. 10. Liczebność psów na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat

Od 2004 do 2008 roku liczba psów w hodowlach kształtowała się na jednakowym poziomie (po 6 psów). Następnie nastąpił spadek – w 2009 było 5 psów, a w 2010 już tylko 4 psy. W kolejnych latach, czyli w 2011-2012 w hodowlach znajdowało się najwięcej psów (11 w 2011 roku oraz 11 w 2012 roku). Jednak w 2013 roku znowu nastąpił spadek liczebności na 8 psów.



Wykr. 11. Liczba psów w poszczególnych hodowlach

Najwięcej psów znajduje się w hodowli Sagittarius – 3 psy, w hodowlach Dolina Nirwany, Festina, Cursus Ventosi – 2 psy, w hodowlach Mega Stella i Shamrock Diaries – 1 pies. Z kolei w hodowlach Wichrowe Zauroczenie, Szare Stado, Epidemia – brak psów.

Psów młodych do 2 lat jest 27,27%. Najwięcej jest psów w wieku od 2 do 4 lat (45,46%). Z kolei od 4 do 8 lat 27,27%, a powyżej 8 lat nie ma ich w ogóle.

Po własnych reproduktorach najwięcej miotów uzyskano w hodowli Sagittarius – aż 33 mioty, następnie w hodowli Festina – 9 miotów, w hodowlach Wichrowe Zauroczenia oraz Shamrock Diaries – 1 miot. W pozostałych hodowlach nie uzyskano żadnego miotu po własnym reproduktorze. 50% psów kryje tylko w hodowli, a 50% psów kryje także poza hodowlą.

Tabela 3. Łączna liczba miotów na przestrzeni dziesięciu lat

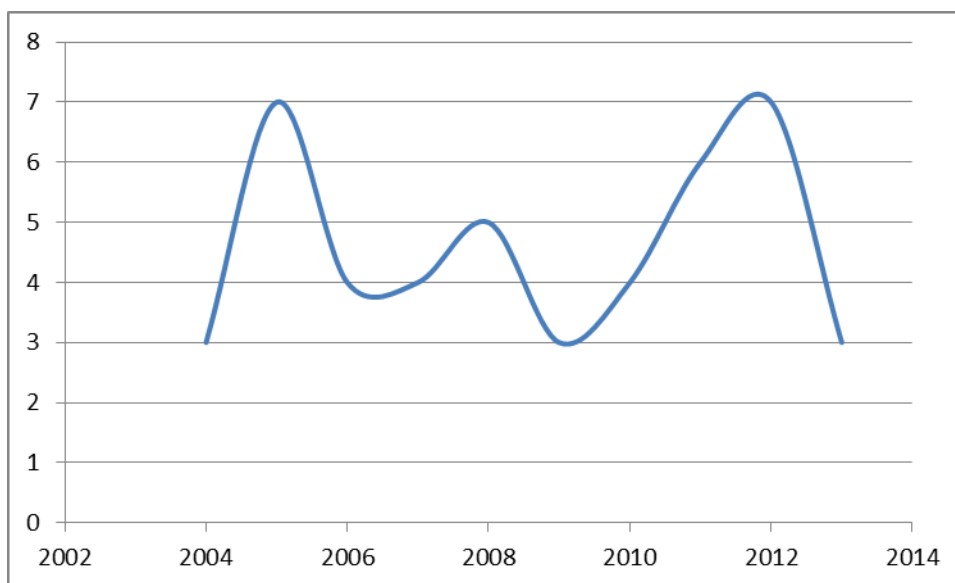
Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba	3	7	4	4	5	3	4	6	7	3

Największy miot – 15 szceniąt uzyskano w hodowli Sagittarius. Najmniejszy miot liczył jedno szcenię – dwie hodowle Sagittarius oraz Wichrowe Zauroczenie.

Tabela. 4. Mioty urodzone w Polsce w latach 2004-2013 (badania własne)

• Mioty w latach 2004-2013:	
1 miot	4 hodowle
2 mioty	1 hodowla
3 mioty	1 hodowla
10 miotów	1 hodowla
11 miotów	1 hodowla
16 miotów	1 hodowla
	Razem: 9 hodowli

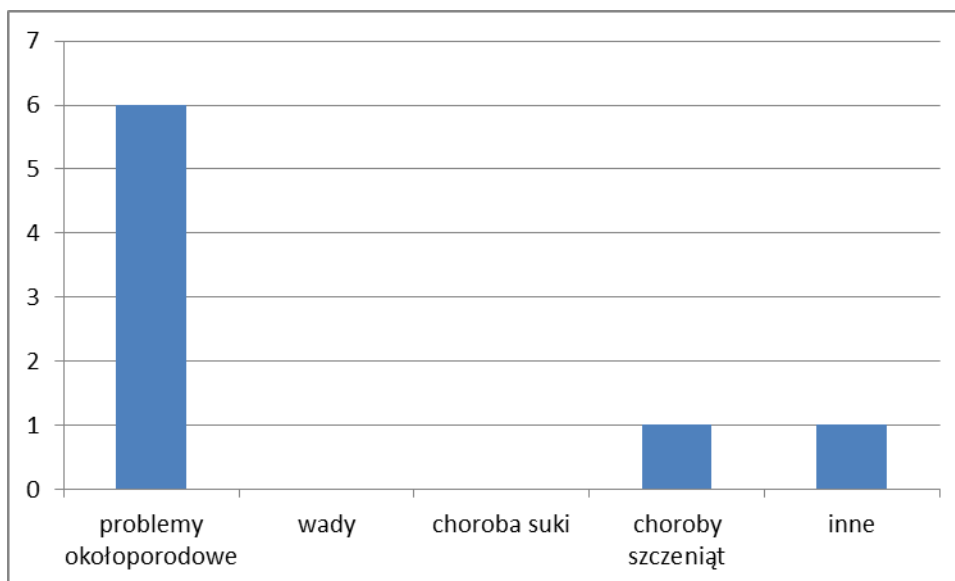
Przodującymi hodowlami są hodowle: Sagittarius, Festina oraz Wichrowe Zauroczenie. Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat uzyskały one najwięcej miotów. W latach 2004-2013 w hodowli Sagittarius urodziło się 16 miotów, w hodowli Festina 11 miotów, a w hodowli Wichrowe Zauroczenie 10 miotów wilczarzy irlandzkich. W pozostałych hodowlach w tym okresie urodziło się znacznie mniej miotów.



Wykr. 12. Liczba miotów uzyskanych w hodowlach na przestrzeni dziesięciu lat

Nie można jednoznacznie określić tendencji liczebności miotów wilczarzy irlandzkich. W ciągu ostatnich dziesięciu lat były momenty, w których rodziło się więcej miotów, a następnie znowu następował spadek urodzeń. Jednak zdecydowanie najwięcej miotów uzyskano w 2005 i 2012 roku.

Hodowcy oceniają przeżywalność szczeniąt jako wysoką - 89%, średnią - 11%, niską - 0%.



Wykr. 13. Najczęstsze powody upadków szceniąt

Zdecydowanie najczęstszym powodem upadków szceniąt są problemy okołoporodowe 75%, choroby szceniąt występują rzadko - 12%, inne 13%.

Szczenięta najczęściej trafiały do pojedynczego właściciela - 89%.



Fot. 8. Miot T – hodowla Epidemia (fot. D. Lisiak)

Poniższy spis urodzonych miotów w latach 2004-2013 pochodzi od Pani Barbary Strzałkowskiej. Pani Barbara od 1978 roku prowadzi bazę miotów wilczarzy irlandzkich, urodzonych w Polsce. Od 1978 roku do chwili obecnej (sierpień 2014) w Polsce urodziło się 255 miotów wilczarzy. Pani Barbara Strzałkowska prowadzi hodowlę Sagittarius, czyli najstarszą hodowlę wilczarzy irlandzkich w Polsce. Hodowla została założona przez Panią Barbarę w 1980 roku.

W spisie zawarte zostały:

- nazwa hodowli, w której urodził się miot
- data narodzin miotu
- liczba urodzonych szczeniąt
- rodzice szczeniąt

158. Hodowla Salutaris, miot ur. 4.03.2004 - 10 szczeniąt
Erinwood Enrique at Berwyck - Dakota Wichrowe Zauroczenie

159. Hodowla Cor Forte, miot ur. 21.03.2004 - 2 szczenięta
Mucha Moor's V - Man-Ramona iz Volshebnogo Lesa

160. Hodowla Cu-Cruithin, miot ur. 22.03.2004 - 8 szczeniąt
Amazzing of First Avenue - Octavia Wolfhouse

161. Hodowla Sagittarius, miot ur. 10.04.2004 - 4 szczenięta
Sagittarius Garland - Sagittarius Might and Main

162. Hodowla Celtic Alanda, miot ur. 12.04.2004 - 7 szczeniąt
Amazzing of First Avenue - Febe Celtic Alanda

163. Hodowla Wichrowe Zauroczenie, miot ur. 19.07.2004 - 3 szczenięta
Aedach of Eagle - Dora Wichrowe Zauroczenie

164. Hodowla Sagittarius, miot ur. 4.10.2004 - 8 szczeni $\acute$ at
Calcara Easca - Aurhore of First Avenue
165. Hodowla Celtic Alanda, miot ur. 15.10.04 - 10 szczeni $\acute$ at
Chuck v.Luchemer Brucken - Fiji Celtic Alanda
166. Hodowla Salutaris, miot ur. 18.12.04 - 10 szczeni $\acute$ at
Winfried v Oelmuehle - Roslein Rot v.Oelmuehle
167. Hodowla Imponderabilia, miot ur. 12.03.2005 - 5 szczeni $\acute$ at
Kwazar Oksza - Aspazja Pro Publico Bono
168. Hodowla Festina, miot ur. 29.04.2005 - 4 szczeni $\acute$ eta
Calcara Easca - Ramona iz Volshebnogo Lesa
169. Hodowla Sagittarius, miot ur. 27.05.2005 - 5 szczeni $\acute$ at
Calcara Easca - Sagittarius Pogoria
170. Hodowla Sagittarius, miot ur. 27.05.2005 - 9 szczeni $\acute$ at
Calcara Easca - Aurhore of First Avenue
171. Hodowla Sagittarius, miot ur. 29.05.2005 - 6 szczeni $\acute$ at
Sagittarius Garland - Sagittarius Chimichurri
172. Hodowla Sagittarius, miot ur. 10.06.2005 - 6 szczeni $\acute$ at
Calcara Easca - Sagittarius Garrincha
173. Hodowla Sagittarius, miot ur. 15.06.2005 - 2 szczeni $\acute$ eta
Calcara Easca - Rarivari Sagittarius des Bosquets du Hennoy
174. Hodowla Celtic Alanda, miot ur. 26.06.2005 - 9 szczeni $\acute$ at
Faro Celtic Alanda - Tess of Steaffonloyd

175. Hodowla Salutaris, miot ur. 28.06.2005 - 11 szczeni $\acute$ at
Bosfor Salutaris - Dakota Wichrowe Zauroczenie
176. Hodowla Celtic Alanda, miot ur. 1.07.2005 - 12 szczeni $\acute$ at
Calcara Easca - Febe Celtic Alanda
177. Hodowla Wichrowe Zauroczenie, miot ur. 12.07.2005 - 1 szczeni $\acute$ e
Calcara Easca - Dora Wichrowe Zauroczenie
178. Hodowla Wichrowe Zauroczenie, miot ur. 17.07.2005 - 8 szczeni $\acute$ at
Calcara Easca - Fiona Wichrowe Zauroczenie
179. Hodowla Celtic Alanda, miot ur. 26.07.2005 - 9 szczeni $\acute$ at
Iceman v .Oelmuehle - Fiji Celtic Alanda
180. Hodowla Sycowianka, miot-ur. 22.08.2005 - 4 szczeni $\acute$ eta
Sagittarius Solario - Atena Pro Publico Bono
181. Hodowla Cu-Cruithin, miot ur. 22.09.2005 - 6 szczeni $\acute$ at
Amazzing of First Avenue - Wolfhouse Octavia
182. Hodowla Celtic Alanda, miot ur. 7.10.2005 - 5 szczeni $\acute$ at
Mistyglen Hummer - Brini Zeleny Ostrov
183. Hodowla Celtic Alanda, miot ur. 5.12.2005 - 7 szczeni $\acute$ at
Kieran Ionhaim Norman - Sagittarius Cover Clover
184. Hodowla Festina, miot ur. 14.02.2006 - 11 szczeni $\acute$ at
Iceman v.Oelmuehle - Ula iz Volshebnogo Lesa
185. Hodowla Festina, miot ur. 12.04.2006 - 3 szczeni $\acute$ eta
Iceman v.Oelmuehle - Ramona iz Volshebnogo Lesa

186. Hodowla Castaway, miot ur. 4.06.2006 - 8 szczeni $\acute$ at
Calcara Easca - Gloria Celtic Alanda

187. Hodowla Salutaris, miot ur. 17.06.2006 - 11 szczeni $\acute$ at
Erinwood Rushmore - Dakota Wichrowe Zauroczenie

188. Hodowla Silent Beast, miot ur. 27.07.2006 - 3 szczeni $\acute$ eta
Mistyglenn Hummer - Grace Celtic Alanda

189. Hodowla Sagittarius, miot ur. 26.08.2006 - 10 szczeni $\acute$ at
Pitlochrys Vincent - Aurhore of First Avenue

190. Hodowla Celtic Alanda, miot ur. 19.12.2006 - 7 szczeni $\acute$ at
Calcara Easca - Cover Clover Sagittarius

191. Hodowla Festina, miot ur. 10.03.2007 - 11 szczeni $\acute$ at
Pitlochrys Vincent - Ula iz Volshebnogo Lesa

192. Hodowla Sagittarius, miot ur. 26.03.2007 - 7 szczeni $\acute$ at
Warlock Octan - Sagittarius Garrincha

193. Hodowla Z Nieba, miot ur. 22.05.2007 - 2 szczeni $\acute$ eta
Sagittarius Solario - Cu-Cruithin Burnished Brandy

194. Hodowla Castaway, miot ur. 11.06.2007 - 5 szczeni $\acute$ at
Bosfor Salutaris - Gloria Celtic Alanda

195. Hodowla Celtic Alanda, miot ur. 8.06.2007 - 12 szczeni $\acute$ at
Greystone the Bequest of Celtic - Febe Celtic Alanda

196. Hodowla Celtic Alanda, miot ur. 26.6.2007 - 5 szczeni $\acute$ at
Goliath Celtic Alanda - Fiji Celtic Alanda

197. Hodowla Celtic Alanda, miot ur. 6.07.2007 - 6 szczeniāt
Goliath Celtic Alanda - Cover Clover Sagittarius
198. Hodowla Salutaris, miot ur. 9.09.2007 - 9 szczeniāt
Fortune Race Iron - Carina Salutaris
199. Hodowla Shadow of the Past, miot ur. 20.09.2007 - 9 szczeniāt
Cu-Cruithin Cedric - Sagittarius Rilla Tigrilla
200. Hodowla Dragan As Annwnn, miot ur. 23.10.2007 - 5 szczeniāt
Sagittarius Immelmann - Rhianon Salutaris
201. Hodowla Monaran, miot ur. 2.11.2007 - 5 szczeniāt
Armstrong Moonvillage - Sagittarius Sungari
202. Hodowla Amarantine Moon, miot ur. 30.10.2007 - 10 szczeniāt
Greystone Bequest of Celtic - Sekwana Salutaris
203. Hodowla Wichrowe Zauroczenie, miot ur. 6.11.2007 - 5 szczeniāt
Cu-Cruithin Blithe Racer - Jenny Wichrowe Zauroczenie
204. Hodowla Wichrowe Zauroczenie, miot ur. 15.11.2007 - 9 szczeniāt
Pitlochrys Vincent - Casablanca Cor Forte
205. Hodowla Castaway, miot ur. 18.12.2007 - 11 szczeniāt
Salutaris Sir Tasman - Agripina Artep Nitram
206. Hodowla Festina, miot ur. 12.03.2008 - 11 szczeniāt
Pitlochrys Vincent - Ula iz Volshebnogo Lesa
207. Hodowla ze Świerkowego Raju, miot ur. 1.05.2008 - 5 szczeniāt
Salutaris Rodos - Salutaris Birma

208. Hodowla Epidemia, miot ur. 19.04.2008 - 6 szczeni $\acute$ at
Carlos Salutaris - Jackie Wichrowe Zauroczenie
209. Hodowla Circle Street Clique, miot ur. 3.05.2008 -5 szczeni $\acute$ at
Cu-Cruithin Breeze Warrior - Godzilla Pro Publico Bono
210. Hodowla Celtic Alanda, miot ur. 2.07.2008 - 9 szczeni $\acute$ at
Goliath Celtic Alanda - Beti Celtic Alanda
211. Hodowla Wichrowe Zauroczenie, miot ur. 19.07.2008 - 2 szczeni $\acute$ ata
Ben v.Theresienstein - Fiona Wichrowe Zauroczenie
212. Hodowla from Breaghva, miot ur. 27.07.2008 - 6 szczeni $\acute$ at
Pitlochrys Catweazle - Ginger Celtic Alanda
213. Hodowla Sagittarius, miot ur. 9.09.2008 – 10 szczeni $\acute$ at
Quick Silver v.Saalmuehle - Owenmore Deirdre
214. Hodowla Wichrowe Zauroczenie, miot ur. 25.11.2008 - 9 szczeni $\acute$ at
Ben v.Theresienstein - Casablanca Cor Forte
215. Hodowla Z Wichrowego Czuba, miot ur. 4.01.2009 - 8 szczeni $\acute$ at
Goliath Celtic Alanda - Flame Festina
216. Hodowla Imponderabilia, miot ur. 20.03.2009 - 2 szczeni $\acute$ ata
Amazing of First Avenue - Cytryna Imponderabilia
217. Hodowla Aghamora, miot ur. 5.06.2009 - 6 szczeni $\acute$ at
Gentle Pepper v.Saalmuehle - Sagittarius Ricercare
218. Hodowla Masterdam, miot ur. 2.06.2009 - 8 szczeni $\acute$ at
Thor v.Schloss Neunschwanstein - Furia Festina

219. Hodowla Sagittarius, miot ur. 21.08.2009 - 11 szczeni $\acute$ at
Carroy Fleetwind Rider - Owenmore Deirdre
220. Hodowla Festina, miot ur. 23.08.2009 - 4 szczeni $\acute$ ta
Thior v.Schloss Neunschwanstein - Julka Festina
221. Hodowla Celtic Alanda, miot ur. 26.09.2009 - 10 szczeni $\acute$ at
Lime Light Celtic Alanda - Beti Celtic Alanda
222. Hodowla Castaway, miot ur. 19.10.2009 - 3 szczeni $\acute$ ta
Sir Tasman Salutaris - Gloria Celtic Alanda
223. Hodowla Wichrowe Zauroczenie, miot ur. 19.11.2009 - 8 szczeni $\acute$ at
Knallasen's Couperin - Casablanca Cor Forte
224. Hodowla Z Wichrowego Czuba - miot ur. 12.02.2010 - 7 szczeni $\acute$ at
Fortune Race Jacques - Flame Festina
225. Hodowla Epidemia, miot ur. 6.04.2010 - 6 szczeni $\acute$ at
Carroy Fleetwind Rider - Jackie Wichrowe Zauroczenie
226. Hodowla Wichrowe Zauroczenie, miot ur. 25.04.2010 - 8 szczeni $\acute$ at
Carroy Fleetwind Rider - Lola Wichrowe Zauroczenie
227. Hodowla Wataha Anny, miot ur. 23.04.2010 - 14 szczeni $\acute$ at
Lime Light Celtic Alanda - Balbina Celtic Alanda
228. Hodowla Cu-Cruithin, miot ur. 28.05.2010 - 4 szczeni $\acute$ ta
Knallassen's Couperin - Cu-Cruithin Caltra
229. Hodowla Bleidd-gi, miot ur. 29.08.2010 - 2 szczeni $\acute$ ta
Carroy Fleetwind Rider - Tori Salutaris

230. Hodowla Epidemia, miot ur. 22.09.2010 - 10 szczeni $\acute$ at
Athos from Breaghva - Sepsa Epidemia

231. Hodowla Szare Stado, miot ur. 24.12.2010 - 10 szczeni $\acute$ at
Knallsassen's Couperin - Proxima Wichrowe Zauroczenie

232. Hodowla Wilcze Skrzaty, miot ur. 29.03.2011 - 9 szczeni $\acute$ at
Pedro Wichrowe Zauroczenie - D'Nestia de la Snorlax

233. Hodowla Castaway, miot ur. 7.04.2011 - 11 szczeni $\acute$ at
Sagittarius Galactico - Carina Salutaris

234. Hodowla Sagittarius, miot ur. 9.04.2011 - 13 szczeni $\acute$ at
Carroy Fleetwind Rider - Owenmore Deirdre

235. Hodowla Celtic Alanda, miot ur. 8.07.2011 - 5 szczeni $\acute$ at
Lime Light Celtic Alanda - Beti Celtic Alanda

236. Hodowla Dolina Nirvany, miot ur. 30.07.2011 - 12 szczeni $\acute$ at
Carroy Fleetwind Rider - Cathalyn of Stadlewood

237. Hodowla Festina, miot ur. 13.08.2011 - 4 szczeni $\acute$ at
Cu-Cruithin Duncan King of Festina - Julka Festina

238. Hodowla Shamrock Diaries, miot ur. 10.09.2011 - 8 szczeni $\acute$ at
Fergus Festina - Ofelia Celtic Alanda

239. Hodowla Festina, miot ur. 20.10.2011 - 9 szczeni $\acute$ at
Beren z Wichrowego Czuba - Neuschwanstein IW&D Empress Festina

240. Hodowla Szare Stado, miot ur. 9.02.2012 - 10 szczeni $\acute$ at
Knallassen's Couperin - Proxima Wichrowe Zauroczenie

241. Hodowla Sagittarius, miot ur. 8.06.2012 - 4 szczenięta
Carroy Fleetwind Rider - Owenmore Deirdre
242. Hodowla Mega Stella, miot ur. 10.06.2012 - 6 szczenięta
Carroy Fleetwind Rider - Kiara Festina
243. Hodowla Sagittarius, miot ur. 29.09.2012 - 9 szczenięta
Aotearoa Marohi Rangatira - Sagittarius Saraghina
244. Hodowla Sagittarius, miot ur. 18.11.2012 - 2 szczenięta
Aotearoa Marohi Rangatira - Sagittarius Gelsomina
245. Hodowla Festina, miot ur. 22.11.2012 - 5 szczenięta
Beren z Wichrowego Czuba - Neuschwanstein IW &D Empress Festina
246. Hodowla Festina, miot ur. 3.12.2012 - 6 szczenięta
Cu-Cruithin Duncan King of Festina - Julka Festina
247. Hodowla Festina, miot ur. 11.09.2013 - 10 szczenięta
Cu-Cruithin Duncan King of Festina - Candy v.Kaabus
248. Hodowla Cursus Ventosi, miot ur. 9.11.2013 - 8 szczenięta
Just Me of First Avenue - Mała Celtic Alanda
249. Hodowla Sagittarius, miot ur. 27.12.2013 - 5 szczenięta
Aoteara Marohi Rangatira - Sagittarius Gelsomina

Tabela. 5. Liczba miotów w latach 2004-2013

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba miotów (wyniki własne)	3	7	4	4	5	3	4	6	7	3
Liczba miotów (dane niepublikowane, autor: Barbara Strzałkowska)	9	17	7	15	9	9	8	8	7	3

Biorąc tylko pod uwagę wyniki własne, w Polsce w latach 2004-2013 urodziło się 46 miotów wilczarzy irlandzkich. Jednak na podstawie danych, otrzymanych od Pani Barbary Strzałkowskiej stwierdzono, że w ciągu ostatnich dziesięciu lat w Polsce uzyskano 92 mioty wilczarzy irlandzkich (dane niepublikowane, autor: Barbara Strzałkowska). Rozbieżność ta wynika z tego, że nie udało się dotrzeć do wszystkich hodowców, którzy w tym okresie prowadzili hodowlę wilczarzy.

Tabela 6. Mioty urodzone w Polsce w latach 2004-2013 (danie niepublikowane, autor Barbara Strzałkowska)

• Mioty w latach 2004-2013:	
1 miot	20 hodowli
2 mioty	3 hodowle
3 mioty	2 hodowle
5 miotów	2 hodowle
9 miotów	1 hodowla
11 miotów	1 hodowla
14 miotów	1 hodowla
16 miotów	1 hodowla
	Razem: 31 hodowli

Przez ostatnie 10 lat istniały aż 32 hodowle (jedna z hodowli – hodowla Greynest nie doczekała się jeszcze żadnego miotu, stąd też nie została ujęta w powyższym spisie). Jednak niewielka ich liczba przetrwała do dziś. Obecnie działa 12 hodowli (Sagittarius, Festina, Wichrowe Zauroczenie, Dolina Nirwany, Szare Stado, Mega Stella, Cursus Ventosi, Shamrock Diaries, Epidemia, Celtic Alanda, Greynest, Złote Wrota). Hodowle, które istnieją, ale nie odpowiedziały na ankietę: Celtic Alanda, Greynest, Złote Wrota. 20 z 32 hodowli, czyli aż 62,5% w ciągu ostatnich dziesięciu lat miało tylko jeden miot i prawdopodobnie na nim zakończyły hodowlę wilczarzy. Jedynie hodowla Greynest nie doczekała się jeszcze żadnego miotu.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat oprócz tych hodowli, które istnieją obecnie istniały także następujące hodowle: Salutaris, Cor Forte, Cu-Cruithin, Imponderabilia, Sycowianka, Castaway, Silent Beast, Z Nieba, Shadow of the Past, Dragan As Annwnn, Monaran, Amarantine Moon, Ze Świerkowego Raju, Circle Street Clique, Z Wichrowego Czuba, Aghamora, Masterdam, Wataha Anny, Bleidd-gi, Wilcze Skrzaty, From Breaghva (dane niepublikowane, autor: Barbara Strzałkowska). Nie wiadomo jednak dokładnie czy hodowle te mają tylko przerwę w hodowli czy też już po prostu nie istnieją.

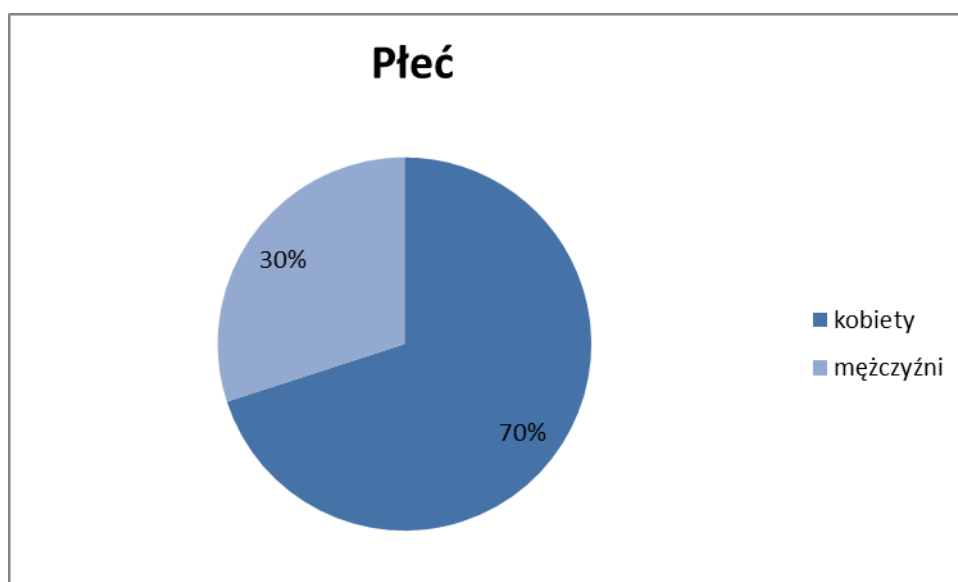


Fot. 9. Wilczarze z hodowli Epidemia (fot. D. Lisiak)

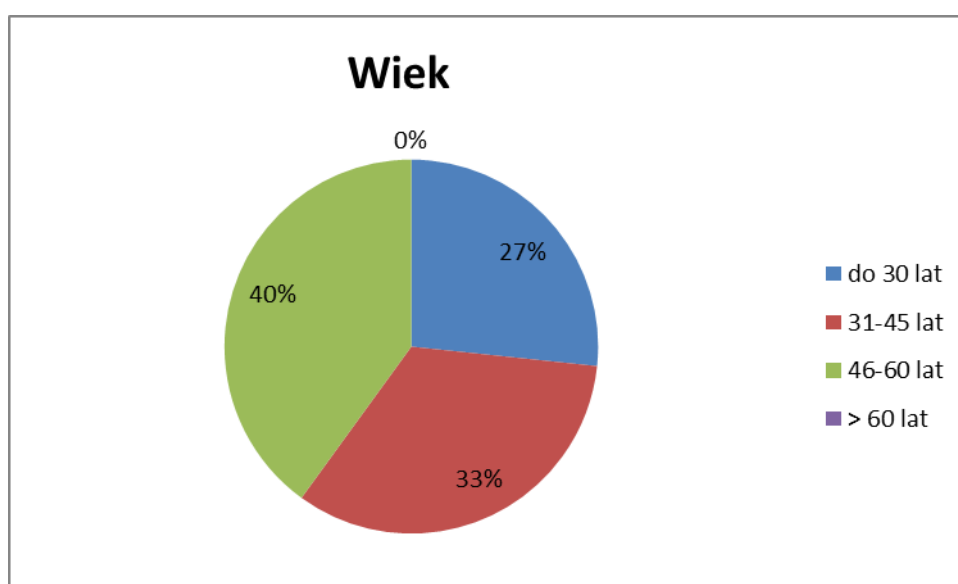
6.2. Charakterystyka wilczarzy według indywidualnych właścicieli

6.2.1. Wiadomości ogólne

Liczba ankietowanych – 30 osób.



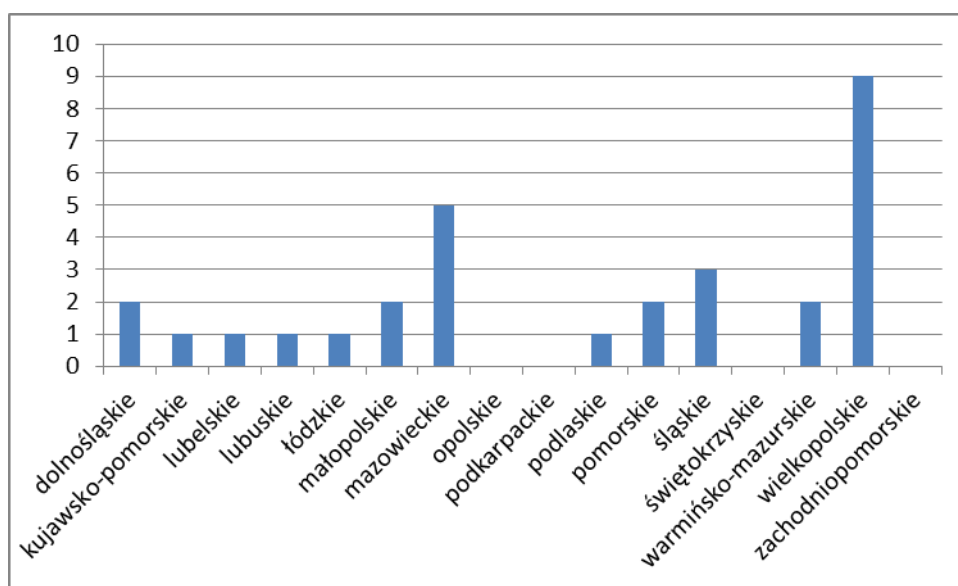
Wykr. 14. Struktura płci wśród właścicieli wilczarzy irlandzkich w Polsce



Wykr. 15. Struktura wieku właścicieli wilczarzy irlandzkich w Polsce

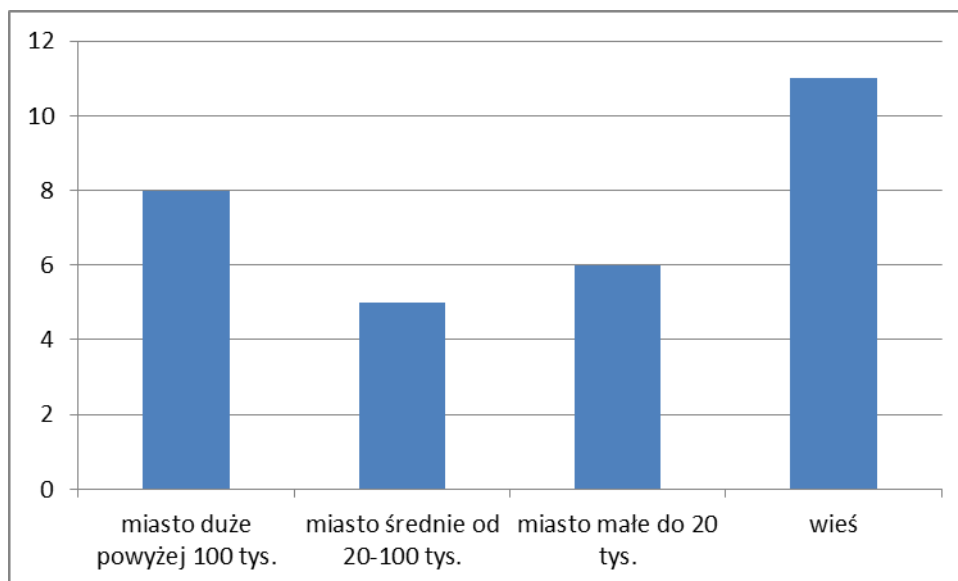
Najczęściej właścicielami wilczarzy są kobiety (70%), dużo rzadziej mężczyźni (30%). Najwięcej właścicieli mieści się w przedziale wiekowym 46-60 lat.

6.2.2. Miejsce zamieszkania

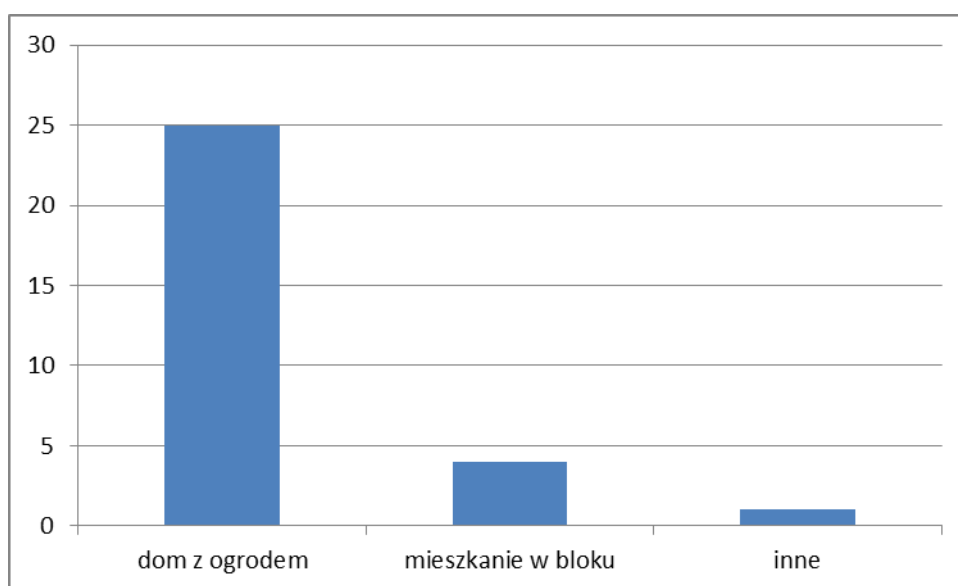


Wykr. 16. Miejsce zamieszkania właścicieli wilczarzy irlandzkich

Właściele mieszkają w większości na terenie wielkopolski, w następnej kolejności w województwie mazowieckim. W pozostałych województwach jest ich znacznie mniej, a w województwach takich jak: opolskie, podkarpackie, świętokrzyskie i zachodniopomorskie nie ma ich wcale.



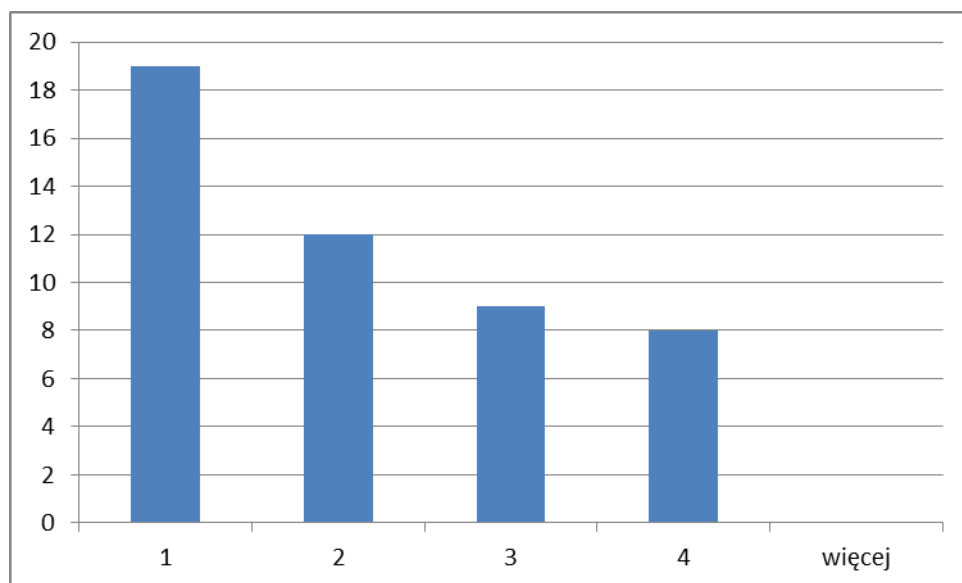
Wykr. 17. Miejsce zamieszkania właścicieli wilczarzy irlandzkich



Wykr. 18. Miejsce zamieszkania właścicieli wilczarzy irlandzkich

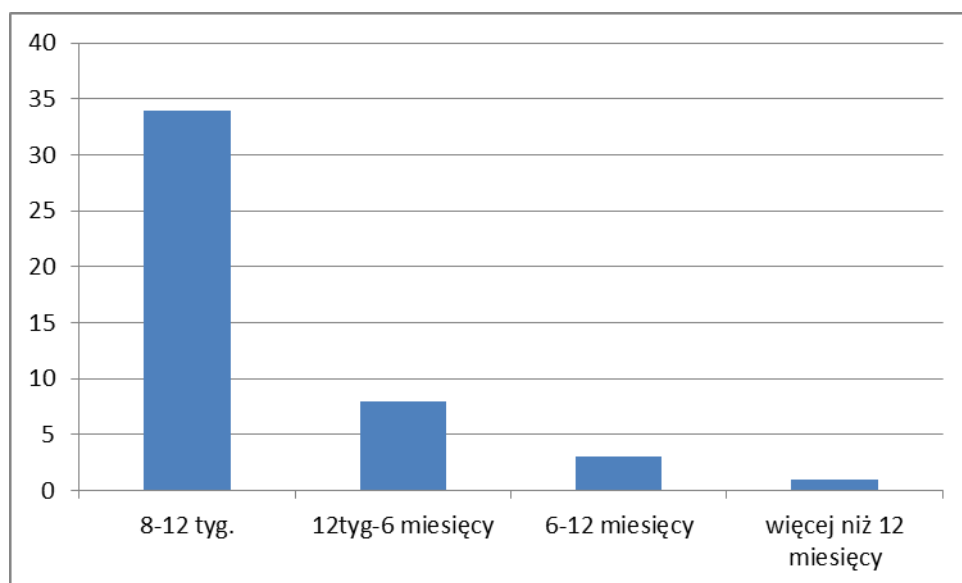
Właściciele wilczarzy najczęściej mieszkają na terenach wiejskich. Jednak w dużych miastach – powyżej 100 tysięcy mieszkańców także stosunkowo często. Zdecydowanie przeważa dom z ogrodem ze względu na to, iż wilczarze potrzebują dużo miejsca, w którym mogą się swobodnie poruszać.

6.2.3. Wiadomości szczegółowe



Wykr. 19. Liczba posiadanych wilczarzy w ciągu ostatnich dziesięciu lat

W ciągu ostatnich dziesięciu lat ankietowani mieli łącznie 48 wilczarzy. Najliczniejszą grupą są osoby, które miały przez ten czas tylko jednego wilczarza. Nikt nie miał więcej niż cztery wilczarze irlandzkie.



Wykr. 20. Wiek psa w momencie, gdy trafił do nowego domu.

Najczęściej wilczarze trafiały do nowych domów w wieku od 8-12 tygodnia życia. Jednak zdarzają się przypadki, w których były brane do nowych domów później, tj. w wieku od 12 tygodni do 6 miesięcy. Wilczarz jest rasą mało popularną w Polsce, stąd też bywa tak, że zanim znajdzie nowy dom, mija trochę więcej czasu. Stosunkowo rzadko wilczarze trafiają do nowych właścicieli w późniejszym okresie. Chociaż takie sytuacje również mają miejsce. Wilczarze nabywane są głównie z polskich hodowli - 93% wilczarzy irlandzkich zakupiono z polskich hodowli. Niewielką popularnością cieszą się wilczarze z zagranicy (7%).

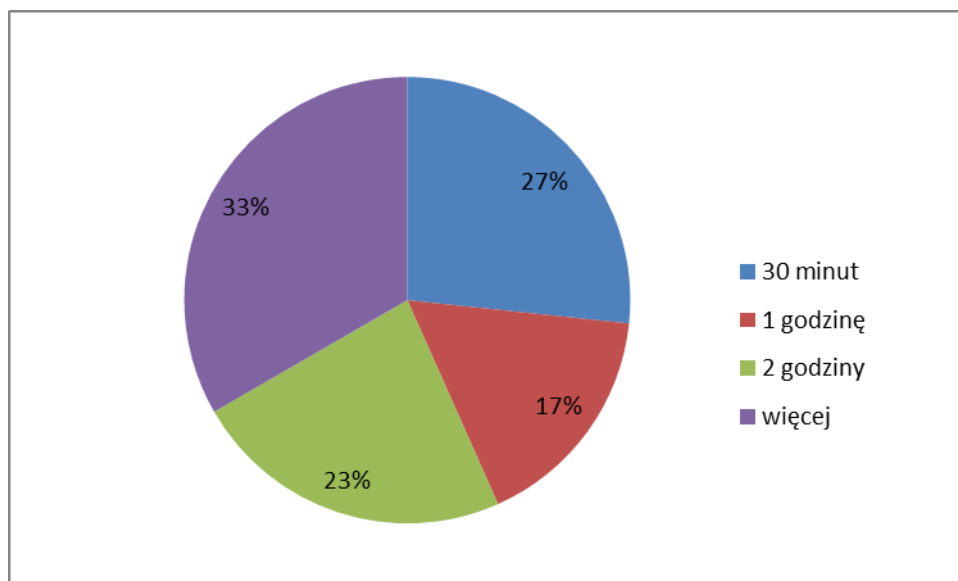
Na pytanie odnośnie wyboru rasy, ankietowani w większości odpowiedzieli, że wyboru dokonali ze względu na charakter (67%), na wygląd (27%), wielkość (3%), inne (połączenie charakteru i wyglądu - 3%). Żaden ankietowany nie wybrał rasy ze względu na popularność.

Ponad połowa ankietowanych oprócz wilczarzy posiada także psy innych ras, takich jak: owczarek niemiecki, briard, nowofundland, yorkshire terrier, buldog francuski, whippet, dog niemiecki, airedale, jamnik szorstkowłosy, alpejski gończy krótkonożny, wyżeł węgierski, doberman, a także psy nierasowe, które cieszą się największą popularnością wśród właścicieli wilczarzy. Prawie połowa ankietowanych posiada także inne zwierzęta, takie jak: wąż zbożowy, królik, bydło, papuga żako, rybki, szcurek, koza, tchórzofretki, a także koty, których jest zdecydowanie najwięcej.

Większość właścicieli (87%) deklaruje, że ich wilczarze nie mają problemów ze zdrowiem. Tylko 13% właścicieli wilczarzy boryka się z chorobami swoich podopiecznych. Najczęściej występuje kardiomiopatia, rzadziej osteochondroza i uczulenie na pleśń. Ankietowani nie wymienili innych chorób.

Wystawy psów rasowych cieszą się większą popularnością niż coursingi. Aż 43% właścicieli bierze udział w wystawach ze swoimi wilczarzami, a tylko 10% w coursingach.

Wilczarz nie jest rasą bardzo wymagającą, ponieważ 47 % ankietowanych zajmuje się pielęgnacją wilczarza tylko raz w tygodniu, 33% rzadziej niż raz w tygodniu, dwa razy w tygodniu deklaruje 17%, a trzy razy w tygodniu tylko 3% ankietowanych. Szata wilczarza irlandzkiego nie potrzebuje szczególnej pielęgnacji, stąd też większość właścicieli nie poświęca na tę czynność zbyt dużo czasu.



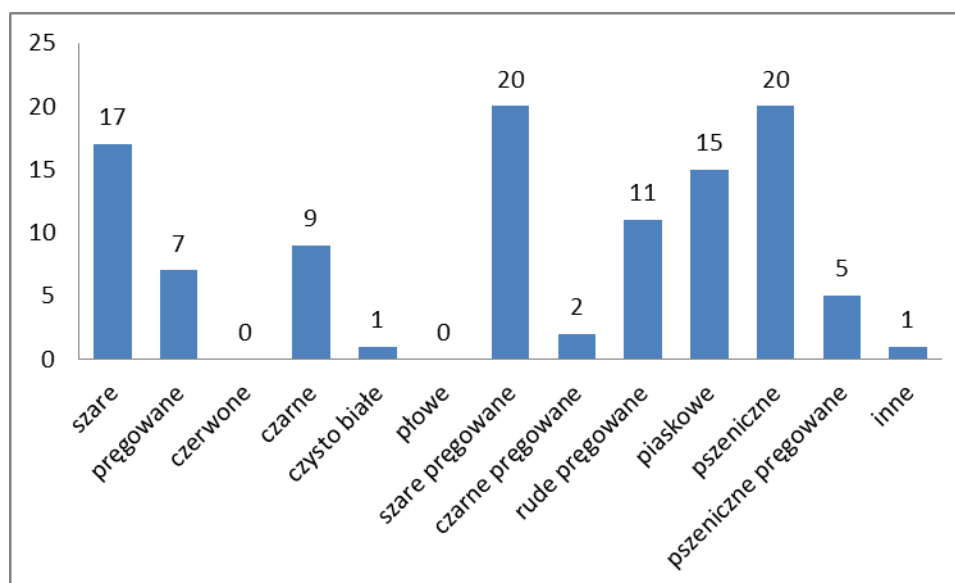
Wykr. 21. Czas trwania codziennego spaceru z wilczarzem

Na czas codziennego spaceru zapewne ma wpływ to, czy wilczarze mają do dyspozycji teren, na którym mogą się swobodnie poruszać, czy też mieszkają w takim miejscu, gdzie jest to utrudnione i ich właściciele muszą zadbać o to, aby zapewnić im dostatecznie dużo ruchu. 27% ankietowanych zapewnia swoim wilczarzom codzienny 30 - minutowy spacer, 17% godzinny, 23% dwu godzinny, a 33% więcej niż 2 godzinny spacer. Prawie połowa ankietowanych poza codziennym spacerem poświęca swojemu wilczarzowi dużo czasu, tj. więcej niż 3 godziny dziennie.

Sposobem żywienia preferowanym przez właścicieli wilczarzy jest karma sucha (67%), następnie karma samodzielnie przygotowana (17%), BARF (13%) i na końcu karma mokra (3%).

6.3. Wspólne wyniki dla hodowców i właścicieli wilczarzy

Badania w celu określenia, jakie umaszczenie występuje najczęściej u wilczarza irlandzkiego zostały przeprowadzone wspólnie dla hodowców oraz właścicieli, aby zyskać liczniejszą grupę wilczarzy i bardziej wiarygodny wynik.



Wykr. 22. Umaszczenia występujące u wilczarzy irlandzkich w Polsce

Według standardu FCI istnieją następujące umaszczenia wilczarza: szare, pręgowane, czerwone, czarne, czysto białe, płowe i wszystkie inne maści występujące u deerhouna. Według badań jednak najczęściej występują umaszczenia szare pręgowane (18,5%) i pszeniczne (18,5%), których nie ma we wzorcu. Z kolei umaszczenia, takie jak: czerwone i płowe, czyli umaszczenia, które pojawiają się we wzorcu, w ogóle nie występują. Umaszczenie czysto białe pojawiło się jeden raz. Podsumowując umaszczenia, które nie występują we wzorcu rasy stanowią łącznie aż 55% umaszczeń. Mniejsza część – 45% to umaszczenia, które występują we wzorcu wilczarza.

Charakter również badano wspólnie. Zarówno hodowcy, jak i właściciele zgodnie twierdzą, że wilczarze są psami spokojnymi i przyjacielskimi. Kilka wilczarzy jest tchórzliwych. Dwa wilczarze są agresywne, w tym jeden wyłącznie wobec samców. Ankietowani wymieniają także inne cechy, którymi charakteryzują się wilczarze. Wilczarze są według nich psami inteligentnymi, chętnymi do współpracy z człowiekiem, odważnymi,

pełnymi pasji, przedsiębiorczymi, opanowanymi, odważnymi, posłusznymi, stabilnymi, ufnymi, ale niektóre bywają nieśmiałe i przy pierwszym spotkaniu podchodzą z rezerwą.

100% hodowców odpowiedziało, że wilczarze mają bardzo dobre relacje z dziećmi. Takie samo zdanie ma także 96% właścicieli. 4% właścicieli z kolei uważa, że relacje te są dobre. Stąd też możemy wnioskować, że mimo swojego wyglądu, po którym większość ludzi wnioskowałaby, że nie są to psy nadające się dla dzieci, to wręcz przeciwnie psy te doskonale sprawdzają się dla rodzin z dziećmi.



Fot. 10. TRAUMA Epidemia (fot. K. Kulpińska)



Fot. 11. SZAKRA Epidemia (fot. J. Nowakowska-Gwiżdż)

Większość wilczarzy ma bardzo dobre relacje z innymi psami. Uważa tak prawie 100% hodowców. Jedna z ankietowanych nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie, ponieważ jej psy inne relacje przejawiają wobec psów obcych, inne wobec znanych im psów spoza stada, inne wobec pierwszy raz widzianych psów, a jeszcze inne wobec psów z tego samego stada. Ankietowana zwróciła także uwagę na to, że ważna jest także jej obecność lub jej brak, która wpływa na zachowanie wilczarzy, a także na to, że inaczej jej psy reagują na suki i psy. Ważne jest również to czy pies jest na smyczy czy też bez smyczy.

79% właścicieli uważa podobnie, jak większość hodowców, czyli, że wilczarze mają bardzo dobre relacje z innymi psami. 17% twierdzi, że relacje te są dobre. Pojedyncze osoby oceniają relacje ich wilczarzy, jako złe i bardzo złe.



Fot. 12. TRAUMA Epidemia (fot. K. Kulpińska)



Fot. 13. UROK Epidemia (fot. J. Poręcki)

Według hodowców i właścicieli wilczarzy w większości (około 80%) przejawiają one bardzo dobre relacje wobec innych zwierząt. W żadnym z przypadków nie ma relacji, które można ocenić jako bardzo złe, a złych jest minimalna ilość. Dość liczna za to jest za to grupa wilczarzy, która przejawia dobre relacje wobec innych zwierząt (około 15%). Wyniki te podane są w przybliżeniu ze względu na to, że jedna hodowla nie udzieliła na to pytanie odpowiedzi. Ankietowana twierdzi, że jej psy inne zachowania przejawiają wobec jeży, danieli, dzików, kotów, kosów, żurawi itp., dlatego też nie mogła udzielić odpowiedzi. Jednak ogólnie można stwierdzić, że zdecydowanie największą grupę stanowią wilczarze, które doskonale dogadują się z innymi zwierzętami.

7. Dyskusja

Wilczarz irlandzki jest rasą, która w Polsce nie cieszy się zbyt dużą popularnością, stąd też liczba wilczarzy mieszkająca w tym kraju nie jest zbyt duża. W Związku Kynologicznym w Polsce, według stanu na rok 2013 w Polsce zarejestrowanych było 109 wilczarzy. Jest to bardzo mała liczba. Niewiele mamy także hodowli psów tej rasy. Wynika to najprawdopodobniej z tego, że nie każdy może sobie pozwolić na tak dużego psa, który potrzebuje odpowiednio dużo ruchu. Psy tej rasy nie cieszą się długowiecznością, dlatego prawdopodobnie niektórzy boją się, że zbyt wcześnie straciliby swojego przyjaciela i wolą zdecydować się na inną, dłużej żyjącą rasę (badania własne).

Elementem ograniczającym badania był brak dostępu do wszystkich hodowców oraz właścicieli wilczarzy irlandzkich w Polsce. Ze względu na brak możliwości dotarcia do wszystkich osób, posiadających wilczarza praca jest obciążona błędem. Wilczarz jest rasą mało popularną w Polsce, stąd też grupa prawie 40 ankietowanych stanowi w obecnej sytuacji dość liczną grupę. Niestety nie istnieje żaden spis hodowców i właścicieli wilczarzy irlandzkich. Brak takiego spisu uniemożliwia zbadanie wszystkich potencjalnych ankietowanych. Badania oparte są na ankietach osób, do których udało się dotrzeć za pośrednictwem Forum Miłośników i Hodowców Chartów Irlandzkich i Szkockich oraz znajomości niektórych właścicieli tych psów. Dużym utrudnieniem była niechęć do odpowiadania na ankietę. Z pewnością wiąże się to z brakiem czasu oraz powszechną niechęcią do takich form. Ankietę zostały stworzone w taki sposób, aby jak najbardziej skrócić czas wypełniania. Były to bowiem ankietę elektroniczne.

W związku z tym, że Zarząd Główny Związku Kynologicznego nie posiada listy zarejestrowanych hodowli, to aby dowiedzieć się jakie hodowle wilczarzy irlandzkich mamy w Polsce oraz ile ich jest, zapytanie o zarejestrowane hodowle wysłano do poszczególnych Związków Kynologicznych w Polsce. Jedynym wyjątkiem były Związki Kynologiczne, na których stronie było podane, jakie są zarejestrowane hodowle w ich oddziale. Niestety nie udało się uzyskać odpowiedzi od wszystkich oddziałów, do których wysłano zapytanie. Dlatego też liczba hodowli aktualnie zarejestrowanych w kraju nie jest dokładnie znana. Można jedynie podać przybliżoną ilość, na podstawie tego ile uzyskano odpowiedzi na ankietę dla hodowców wilczarzy irlandzkich oraz na podstawie tego, że o niektórych hodowlach wiadomo, że istnieją, ale nie uzyskano od nich odpowiedzi. Niektóre hodowle,

które faktycznie istnieją, nie odpowiedziały na ankiety, co zmniejszyło liczbę potencjalnych hodowli, które można by wziąć pod uwagę w badaniach. Ankiety wysłano także do hodowli, które jak wynikało z informacji podawanych na stronach internetowych jeszcze stosunkowo niedawno istniały, ale nie otrzymano od tych hodowli żadnej informacji o tym, czy nadal istnieją, czy też już nie. Gdyby istniał spis hodowli, to na pewno badania byłyby łatwiejsze, ponieważ wiadomo by było, do których ośrodków hodowlanych należy się zgłosić z prośbą o wypełnienie ankiety. W obecnej sytuacji istnieje możliwość, że jakaś hodowla została pominięta. Jeśli jakaś hodowla dopiero niedawno rozpoczęła swą działalność i nie jest jeszcze znana w środowisku wilczarzy, bądź też jakaś hodowla nie ma strony internetowej oraz brak o niej wiadomości w sieci, to taka sytuacja jest wysoce prawdopodobna.

Według standardu FCI istnieją następujące umaszczenia wilczarza: szare, pręgowane, czerwone, czarne, czysto białe, płowe i wszystkie inne maści występujące u deerhonda (www.zkwp.pl). Jednak w badaniach wykazano, że w Polsce można spotkać umaszczenia, które nie występują ani we wzorcu wilczarza ani też we wzorcu deerhonda. Są to następujące umaszczenia: szare pręgowane, czarne pręgowane, rude pręgowane, pszeniczne pręgowane, pszeniczne oraz niebieskie (badania własne). Jednak w zależności od autora publikacji można się spotkać z jeszcze innymi umaszczeniami. Są to następujące wzory umaszczeń: szare, stalowoszare, moręgowate, czerwone, czarne, czysto białe, płowe i pszeniczne (Palmer 1995). W żadnej innej publikacji nie zaobserwowano umaszczeń stalowoszarego i moręgowatego, które podaje Palmer. Za to inny autor podaje podobne umaszczenie do moręgowatego - moręgowane (Borkowski 1987). Ten sam autor oprócz moręgowanego wymienia umaszczenia: szare, pręgowane, czerwone, czarne, czysto białe, płowe, piaskowe, a także wilczaste i błękitne (Borkowski 1987). Co ciekawe autor powołuje się na wzorzec wilczarza z 1964 roku. Prawdopodobnie z biegiem czasu nastąpiła zmiana i usunięto umaszczenie wilczaste, błękitne oraz moręgowane, ponieważ we wzorcu opublikowanym w 1990 roku, który obowiązuje do dziś, nie występują już te kolory. Inne źródło podaje następujące umaszczenia: piaskowe, szare, rude, czarne, białe, płowe, wilczaste, błękitne, pręgowane (Monkiewicz 2011). W tym przypadku największym zaskoczeniem jest umaszczenie wilczaste. Podsumowując, rozbieżność między umaszczeniami, jakie podają różne źródła w pewnym stopniu może wynikać ze zmiany we wzorcu rasy, która prawdopodobnie miała miejsce, biorąc pod uwagę, że Borkowski powołuje się na standard z 1964 roku. Z kolei rozbieżność między umaszczeniami, jakie występują we wzorcu rasy a umaszczeniami, które pojawiły się w wyniku badań, może

wynikać z tego, że standard rasy pochodzi z 1990 roku. Dawał on bardzo małą możliwość wyboru i prawdopodobnie z biegiem lat hodowcy chcąc bardziej wiarygodnie oddać kolor wilczarzy, tworzyli własne nazwy umaszczeń, które jednak nie zostały wpisane do wzorca. Obecnie te „nowe” umaszczenia są coraz powszechniejsze.

Chart irlandzki jest psem zrównoważonym, spokojnym, posłusznym i opanowanym, a także inteligentnym (Tarułka 2002). W badaniach wykazano, że 67% właścicieli wilczarzy wybrało tę rasę ze względu na charakter. Hodowcy i właściciele opisując wilczarze wymieniali, że są to psy: spokojne, przyjacielskie, opanowane, posłuszne, a także inteligentne. Wilczarze są otwarte w kontaktach z ludźmi, choć czasami zdarzają się osobniki nieśmiałe, które podchodzą z rezerwą do otaczającego je świata (Tarułka 2002). W badaniach wykazano, że wilczarze są ufne, ale niektóre bywają nieśmiałe i przy pierwszym spotkaniu podchodzą z rezerwą (badania własne). Pierre Rousselt-Blanc również opisuje wilczarza, jako psa zrównoważonego i posłusznego. Obecnie nie jest już wykorzystywany do polowań, ale doskonale nadaje się jako pies stróżujący, który skutecznie odstrasza nieproszonych gości (Rousselt-Blanc 2008).

Jolanta Tarułka twierdzi, że wilczarz pomimo wielkiej postury jest psem rodzinnym, który jest delikatny wobec dzieci, a także może bez problemu wychowywać się z innymi zwierzętami domowymi (Tarułka 2002). Potwierdzają to badania, które wykazały, że wilczarze mają bardzo dobre relacje z dziećmi, a także z innymi psami i z innymi zwierzętami (badania własne). Według tej samej autorki wilczarz wcale nie musi mieszkać w domu z ogrodem. Może on żyć w mieszkaniu. Jednak w takim przypadku należy zapewnić mu częste spacer (Tarułka 2002). Przeciwnego zdania jest Pierre Rousselt-Blanc, który uważa, że wilczarz potrzebuje dużo ruchu, więc z tego względu nie jest przystosowany do życia w mieście (Rousselt-Blanc 2008). W badaniach wykazano, że wilczarz jest odpowiednim psem dla osób mieszkających w domu z ogrodem lub też mieszkających w miejscu, gdzie można iść na długi bezpieczny spacer czy też po prostu dla osób, które posiadają duży, ogrodzony teren (badania własne).

Według badań 36% właścicieli wilczarzy irlandzkich mieszka na wsi (badania własne). W podobnej pracy na temat psów pasterskich wykazano, że 42% właścicieli mieszka na wsi (dane niepublikowane, autor: Klaudia Krysztofowicz). Można zatem twierdzić, że zarówno właściciele chartów, jak i psów pasterskich preferują wieś, jako miejsce

zamieszkania. Prawdopodobnie spowodowane jest to tym, że obie grupy psów są bardzo charakterystyczne i potrzebują większej swobody ruchu, której miasto w większości przypadków nie jest w stanie zapewnić. Duże grono właścicieli wilczarzy oświadcza, że ich wilczarze biorą udział w wystawach psów rasowych, tj. 43% ankietowanych (badania własne). Podobnie sytuacja kształtuje się wśród właścicieli psów pasterskich, gdzie 39% właścicieli oświadcza, że ich psy biorą udział w wystawach (dane niepublikowane, autor: Klaudia Krysztofowicz). Można zatem wnioskować, że wystawy są dość popularne wśród właścicieli psów. Wilczarze, jako charty potrzebują dużo ruchu, stąd też 33% ankietowanych właścicieli przeznacza na spacer ze swoimi podopiecznymi więcej niż 2 godziny dziennie (badania własne). Psy pasterskie także potrzebują dużo ruchu i możliwości dłuższego wybiegania się, ponieważ 36% ankietowanych właścicieli również odpowiedziało, że poświęca na codzienny spacer ze swoimi psami więcej niż 2 godziny (dane niepublikowane, autor: Klaudia Krysztofowicz).

W ciągu ostatnich dziesięciu lat istniały 32 hodowle wilczarza irlandzkiego. Jednak większość hodowli zrezygnowało z hodowli psów tej rasy. Niektóre hodowle miały w tym okresie zaledwie jeden miot (62,5% hodowli). Takich hodowli jest 20. Można zatem stwierdzić, że wilczarz nie jest rasą łatwą w hodowli, skoro niektórzy hodowcy po jednym miocie rezygnują z działalności (badania własne). Dane otrzymane od Pani Barbary Strzałkowskiej jednoznacznie wskazują, iż nie udało się dotrzeć do wszystkich hodowli, działających w ostatnich dziesięciu latach. Wynika to z tego, że niektóre hodowle już nie istnieją i nawet jeśli otrzymały ankietę, to ze względu na to, iż aktualnie nie działają nie odpowiedziały. Stąd też znaczne różnice w wynikach.

W większości wyniki są zgodne z danymi już publikowanymi. Wyjątek stanowią umaszczenia, które są zróżnicowane, w zależności od źródła. Wyjątkiem jest także miejsce zamieszkania, uważane za najbardziej odpowiednie dla wilczarza. Jednak najprawdopodobniej najlepszą odpowiedzią na pytanie, gdzie powinien mieszkać wilczarz są wyniki badań ankietowych, które w pewnym stopniu łączą ze sobą poglądy różnych autorów.

8. Podsumowanie i wnioski

1. Wilczarz irlandzki jest rasą mało popularną w Polsce.
2. Hodowle wilczarzy znajdują się w województwach: małopolskim, mazowieckim, opolskim, pomorskim oraz wielkopolskim.
3. Najwięcej jest hodowli długo działających (powyżej dziesięciu lat). Są to hodowle: Sagittarius, Festina, Wichrowe Zauroczenie oraz Dolina Nirwany.
4. W miejscu zamieszkania hodowców i właścicieli dominuje dom z ogrodem.
5. Najwięcej wilczarzy w ostatnim dziesięcioleciu miały dwie hodowle: Sagittarius (15) i Festina (17).
6. Aktualnie najwięcej wilczarzy znajduje się w hodowlach: Sagittarius (8) i Festina (8).
7. Przodującymi hodowlami pod względem urodzonych miotów w ciągu ostatnich dziesięciu lat są: hodowla Sagittarius (16), Festina (11) i Wichrowe Zauroczenie (10).
8. Suki raczej nie mają problemów z zajściem w ciążę (67%) i z odchowem szczeniąt (56%). Mioty wilczarzy liczą średnio 7 szczeniąt.
9. Wilczarze w większości przejawiają bardzo dobre relacje wobec innych psów, a także wobec innych zwierząt. Prawie wszystkie hodowle oprócz wilczarzy posiadają także psy innych ras oraz inne zwierzęta.
10. Wilczarze mają doskonałe relacje z dziećmi.
11. Dominują umaszczenia inne niż podane w standardzie rasy (55%).
12. Większość suk jest kryta poza hodowlą (67%).
13. Najwięcej miotów po własnych reproduktorach uzyskano w hodowli Sagittarius (33).
14. Zarówno właścicielami hodowli wilczarzy, jak i pojedynczych wilczarzy najczęściej są kobiety.

15. Cechy charakteru dominujące u wilczarzy to: spokojny i przyjacielski.

16. Wilczarz jest rasą mało wymagającą.

9. Bibliografia

1. Anczewska M. (red). 1987. *Psy rasowe w Polsce*. Wydanie I, Wydawnictwo Akcydensowe. Warszawa.
2. Borkowski T. 1987. *Chart irlandzki*, W: Anczewska M. (red.). *Psy rasowe w Polsce*. Wydanie I, Warszawa.
3. Fisher J. 1999. *Okiem psa. Poradnik psiej psychologii*. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa.
4. Kuźniewicz G., Kuźniewicz J. 2005. *Metody szkolenia i sposoby użytkowania psów*. Wydawnictwo Akademii Rolniczej we Wrocławiu, Wrocław.
5. Lasota-Moskalewska A. 2005. *Zwierzęta udomowione w dziejach ludzkości*. WUW, Warszawa.
6. Monkiewicz J. (red.). 2011. *Kynologia. Wiedza o psie*. Wydanie III, Wydawnictwo UP Wrocław.
7. Nojszewska A. 2011. *Encyklopedia psy rasowe*. Wydawnictwo Dragon, Bielsko-Biała.
8. Palmer J. 1995. *Psy rasowe*. Agencja reklamowo-wydawnicza Elipsa, Warszawa.
9. Räber H. 1999. *Encyklopedia psów rasowych*. Tom I, MULTICO Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
10. Räber H. 1999. *Encyklopedia psów rasowych*. Tom II, MULTICO Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
11. Rousselt-Blanc P. 2008. *Psy i szczenięta. Rasy, zachowanie, pielęgnacja*. Hachette Livre Polska, Warszawa.
12. Sayer A. 1991. *Wszystko o psie*. TiM-Print, Warszawa.
13. Smyczyński L. 1981. *Psy. Rasy i wychowanie*. Wydanie IV, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa.

14. Tarułka J. 2002. Kochany jak Irlandia – chart irlandzki wilczarz. *Mój pies* 12/2002, str. 29.

15. www.klubchartapolskiego.zkwp.pl

16. www.psy-pies.com

17. www.wyscigichartow.pl

18. www.zkwp.pl

10. Załączniki

Ankieta dla hodowców wilczarzy irlandzkich

Dzień dobry!

Nazywam się Dorota Lisiak i jestem studentką Zootechniki, specjalizacji Hodowla i Genetyka Zwierząt na Uniwersytecie Przyrodniczym w Poznaniu. Zwracam się do Państwa z prośbą o wypełnienie ankiety, która będzie mi pomocna przy pisaniu pracy magisterskiej pt. „Charakterystyka i występowanie wilczarza irlandzkiego na terenie Polski”. Będę bardzo wdzięczna za Państwa pomoc.

Z poważaniem

Dorota Lisiak

Dane właściciela/właścicielki:

1. Płeć:

kobieta	
mężczyzna	

2. Wiek:

do 30 lat	
od 31-45 lat	
od 46-60 lat	
> 60 lat	

3. Miejsce zamieszkania:

1) województwo:

dolnośląskie	
kujawsko-pomorskie	
lubelskie	
lubuskie	
łódzkie	
małopolskie	
mazowieckie	
opolskie	
podkarpackie	
podlaskie	
pomorskie	
śląskie	
świętokrzyskie	
warmińsko-mazurskie	
wielkopolskie	
zachodniopomorskie	

2)

a) miasto	
małe do 20 tys. mieszkańców	
średnie od 20 do 100 tys. mieszkańców	
duże powyżej 100 tys. mieszkańców	
b) wieś	

3)

dom z ogrodem	
mieszkanie w bloku	
inne	

Część ogólna dotycząca hodowli:

1. Jak długo Pan/Pani prowadzi hodowlę wilczarzy irlandzkich?

1-2 lata	
2-4 lata	
4-6 lat	
6-8 lat	
8-10 lat	
więcej niż 10 lat	

2. Ile wilczarzy posiadał Pan/Pani w ostatnich 10-ciu latach?

.....

3. Jakiego typu umaszczenia występują u wilczarzy w Pana/Pani hodowli? Proszę podać ile psów ma dane umaszczenie.

Typ umaszczenia:	Liczba:
szare	
pręgowane	
czerwone	
czarne	
czysto białe	
płowe	
szare pręgowane	
czarne pręgowane	
rude pręgowane	
piaskowe	
pszeniczne	
pszeniczne pręgowane	
inne – jakie?	

4. Czy posiada Pan/Pani psy innych ras?

tak	
nie	
Jeśli tak, to jakiej rasy?	

5. Proszę podać ile Pana/Pani wilczarzy przejawia/przejawiało podane relacje z innymi psami?

	Liczba psów:
bardzo dobre	
dobre	
złe	
bardzo złe	

6. Czy posiada Pan/Pani inne zwierzęta?

tak	
nie	
Jeśli tak, to proszę podać jakie	

7. Proszę podać ile Pana/Pani wilczarzy przejawia/przejawiało podane relacje z innymi zwierzętami?

	Liczba psów:
bardzo dobre	
dobre	
złe	
bardzo złe	

8. Proszę podać ile Pana/Pani wilczarzy przejawia/przejawiało podane relacje wobec dzieci?

	Liczba psów:
bardzo dobre	
dobre	
złe	
bardzo złe	

9. Jakimi cechami charakteru wyróżniają/wyróżniały się Pana/Pani wilczarze?

	Liczba psów:
agresywny	
spokojny	
przyjacielski	
tchórzliwy	
inne:	

10. Jakie są Pana/Pani preferencje dotyczące hodowli wilczarza?

zdrowie	
eksterier	
charakter	

11. Jakiego sposobu żywienia Pan/Pani preferuje?

karma sucha	
karma mokra	
BARF	
karma samodzielnie przygotowana	

12. Czy wilczarz irlandzki w Pana/Pani opinii jest rasą dla każdego czy dla konkretnej grupy ludzi?

1)

dla osób młodych	
dla osób starszych	
dla każdego, bez względu na wiek	

2)

dla osoby samotnej	
dla rodzin z małymi dziećmi	
dla rodzin z nastoletnimi dziećmi	
dla każdego, bez względu na posiadanie dzieci	

3)

dla osób bardzo aktywnych	
dla osób średnio aktywnych	
dla osób mało aktywnych	
dla każdego, bez względu na aktywność	

4)

dla osób mieszkających w domu z ogrodem	
dla osób mieszkających w bloku	
dla każdego, bez względu na miejsce zamieszkania	
inne:	

Część szczegółowa dotycząca hodowli:

- Część dotycząca suk

1. Ile suk znajduje się w tej chwili w hodowli?

.....

2. Wiek suk.

Wiek w latach:	Liczba:
od 0 do 1	
od 1 do 2	
od 2 do	
od 4 do 6	
od 6 do 8	
więcej	

3. Jak kształtowała się liczebność suk w Pana/Pani hodowli w ostatnich 10-ci latach?

Rok:	Liczba:
2013	
2012	
2011	
2010	
2009	
2008	
2007	
2006	
2005	
2004	

4. Czy suki są kryte przez psy mieszkające:

w Pana/Pani hodowli	
poza hodowlą	
zarówno w hodowli, jak i poza hodowlą	

5. Jakiego rodzaju krycie częściej stosuje Pan/Pani w hodowli?

krycie naturalne	
inseminacja	

6. Czy u suk występują problemy z zajściem w ciążę?

tak	
nie	
czasami	

7. Czy suki miewają problemy z odchowem szczeniąt?

tak	
nie	
czasami	

Jeśli suki miewają problemy z odchowem szczeniąt to wynika to najczęściej z:

licznego miotu	
wieku suki	
inne:	

- Część dotycząca psów

1. Ile psów znajduje się w tej chwili w hodowli?

.....

2. Wiek psów.

Wiek w latach:	Liczba:
od 0 do 1	
od 1 do 2	
od 2 do	
od 4 do 6	
od 6 do 8	
więcej	

3. Jak kształtowała się liczebność psów w Pana/Pani hodowli w ostatnich 10-ciu latach?

Rok:	Liczba:
2013	
2012	

2011	
2010	
2009	
2008	
2007	
2006	
2005	
2004	

4. Czy pies/psy kryją poza hodowlą?

tak	
nie	

5. Ile miotów uzyskano po własnych reproduktorach w Pana/Pani hodowli?

.....

- Część dotycząca szczeniąt

1. Ile szczeniąt liczył największy miot?

.....

2. Ile szczeniąt liczył najmniejszy miot?

.....

3. Proszę podać ile miotów uzyskano w ostatnich 10-ci latkach.

Rok:	Liczba:
2013	
2012	
2011	
2010	
2009	
2008	
2007	
2006	
2005	
2004	

4. Jaka jest przeżywalność szczeniąt?

wysoka	
średnia	
niska	

5. Jaki jest najczęstszy powód upadków szczeniąt?

problemy okołoporodowe	
wady	
choroba suki	
choroby szczeniąt	
inne	

6. Gdzie najczęściej trafiały szczenięta urodzone w Pana/Pani hodowli?

do pojedynczego właściciela	
do polskiej hodowli	
do zagranicznej hodowli	
zostały w hodowli	

Ankieta dla właścicieli wilczarzy irlandzkich

Dzień dobry!

Nazywam się Dorota Lisiak i jestem studentką Zootechniki, specjalizacji Hodowla i Genetyka Zwierząt na Uniwersytecie Przyrodniczym w Poznaniu. Zwracam się do Państwa z prośbą o wypełnienie ankiety, która będzie mi pomocna przy pisaniu pracy magisterskiej pt. „Charakterystyka i występowanie wilczarza irlandzkiego na terenie Polski”. Będę bardzo wdzięczna za Państwa pomoc.

Z poważaniem

Dorota Lisiak

Dane właściciela/właścicielki:

1. Płeć:

kobieta	
mężczyzna	

2. Wiek:

do 30 lat	
od 31-45 lat	
od 46-60 lat	
> 60 lat	

3. Miejsce zamieszkania:

1) województwo:

dolnośląskie	
kujawsko-pomorskie	
lubelskie	
lubuskie	
łódzkie	
małopolskie	
mazowieckie	
opolskie	
podkarpackie	
podlaskie	
pomorskie	
śląskie	
świętokrzyskie	
warmińsko-mazurskie	
wielkopolskie	
zachodniopomorskie	

2)

a) miasto	
małe do 20 tys. mieszkańców	
średnie od 20 do 100 tys. mieszkańców	
duże powyżej 100 tys. mieszkańców	
b) wieś	

3)

dom z ogrodem	
mieszkanie w bloku	
inne	

4. Ile posiadał Pan/Pani wilczarzy irlandzkich w ostatnich 10-ci latkach?

1	
2	
3	
Więcej (proszę podać ile)	

5. Jakiego typu umaszczenia występują u Pana/Pani wilczarzy? Proszę podać ile psów ma dane umaszczenie.

Typ umaszczenia:	Liczba:
szare	
pręgowane	
czerwone	
czarne	
czysto białe	
płowe	
szare pręgowane	
czarne pręgowane	
rude pręgowane	
piaskowe	
pszeniczne	
pszeniczne pręgowane	
inne - jakie?	

6. W jakim wieku był pies/psy w momencie, gdy trafiły do Pana/Pani?

	8-12 tygodni	12 tygodni – 6 miesięcy	6 miesięcy – 12 miesięcy	więcej niż 12 miesięcy
1. pies				
2. pies				
3. pies				
4. pies				

7. Skąd pochodził pies/psy?

	z polskiej hodowli	z zagranicznej hodowli
1. pies		
2. pies		
3. pies		
4. pies		

8. Czy posiada Pan/Pani psy innych ras?

tak	
nie	
Jeśli tak, to jakiej rasy?	

9. Proszę podać ile Pana/Pani wilczarzy przejawia/przejawiało podane relacje z innymi psami?

	Liczba psów:
bardzo dobre	
dobre	
złe	
bardzo złe	

10. Czy posiada Pan/Pani inne zwierzęta?

tak	
nie	
Jeśli tak, to jakie?	

11. Proszę podać ile Pana/Pani wilczarzy przejawia/przejawiało podane relacje z innymi zwierzętami?

	Liczba psów:
bardzo dobre	
dobre	

złe	
bardzo złe	

12. Proszę podać ile Pana/Pani wilczarzy przejawia/przejawiało podane relacje wobec dzieci?

	Liczba psów:
bardzo dobre	
dobre	
złe	
bardzo złe	

13. Jakimi cechami charakteru wyróżniają/wyróżniały się Pana/Pani wilczarze?

	Liczba psów:
agresywny	
spokojny	
przyjacielski	
tchórzliwy	
inne:	

14. Ze względu na co wybrał Pan/Pani tę rasę?

wielkość	
charakter	
wygląd	
popularność	
inne:	

15. Jakiego sposobu żywienia Pan/Pani preferuje?

karma sucha	
karma mokra	
BARF	
karma samodzielnie przygotowana	

16. Czy Pana/Pani wilczarz choruje na jakąś poważniejszą chorobę?

tak	
nie	
Jeśli tak, to na jaką?	

17. Czy Pana/Pani wilczarz bierze udział w wystawach?

tak	
nie	

18. Czy Pana/Pani wilczarz bierze udział w coursingach?

tak	
nie	

19. Jak często Pan/Pani dba o szatę wilczarza?

raz w tygodniu	
dwa razy w tygodniu	
trzy razy w tygodniu	
rzadziej	

20. Ile czasu Pan/Pani poświęca na codzienny spacer?

30 minut	
1 godzinę	
2 godziny	
więcej	

21. Ile czasu dziennie Pan/Pani może poświęcić swojemu wilczarzowi? (np. karmienie zabawa, itp.)

1 godzinę	
2 godziny	
3 godziny	
więcej	